

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Кафедра української мови

Практикум

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Борідко О.Р.

Чайковська У.В.

Кам'янець-Подільський

ЗВО «ПДУ»

2025

УДК 001.8:8:1'271.1

АПД

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (протокол №3 від 22 квітня 2025 року)

Рецензенти:

Марчук Л. М. – доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Гуменюк І.І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Закладу вищої освіти «Подільський державний університет».

Академічне письмо та доброчесність: практикум / уклад. Борідко О.Р., Чайковська У.В., Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ» 2025. 88 с.

Практикум спрямований на комплексне формування у здобувачів вищої освіти навичок академічного письма як невід'ємної складової наукової комунікації. Видання містить систему практичних завдань, розроблених відповідно до навчального плану та робочої програми курсу. Завдання охоплюють різні аспекти академічного письма: роботу з науковими текстами, створення власних письмових робіт, зокрема академічного есе, анотацій та інших жанрів наукового стилю. Практикум також містить тестові завдання для самоконтролю, список рекомендованої літератури для поглибленого вивчення тем, термінологічний словник із ключовими поняттями та додаткові матеріали, що допоможуть краще опанувати курс.

Видання стане корисним для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, викладачів, які працюють із академічним письмом, а також усіх, хто прагне розвинути навички якісного наукового викладу думок.

© Борідко О.Р., Чайковська У.В., 2025

© ЗВО «ПДУ», 2025

ЗМІСТ

Силабус навчальної дисципліни.....	4
Вступ.....	9
Мета та завдання дисципліни.....	10
Практичне заняття №1.....	11
Практичне заняття №2.....	17
Практичне заняття №3.....	24
Практичне заняття №4.....	33
Практичне заняття №5.....	41
Практичне заняття №6.....	47
Практичне заняття №7.....	56
Практичне заняття №8.....	67
Теми для есе.....	75
Теми для рефератів.....	76
Термінологічний словник.....	77
Додатки.....	81
Список рекомендованої літератури.....	86

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	Академічне письмо та доброчесність
Спеціальність	051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, 073 Менеджмент, 076 Підприємництво та торгівля, 281 Публічне управління та адміністрування, 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології), 208 Агроінженерія, 274 Автомобільний транспорт, 275 Транспортні технології (на автомобільному транспорті), 101 Екологія, 193 Геодезія та землеустрій, 201 Агрономія, 203 Садівництво, плодовоовочівництво та виноградарство, 206 Садово-паркове господарство, 211 Ветеринарна медицина, 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, 181 Харчові технології, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 163 Біомедична інженерія, 126 Інформаційні системи та технології, 053 Психологія.
Освітньо-професійна програма	Економіка. Облік і оподаткування. Фінанси, банківська справа та страхування. Менеджмент. Публічне управління та адміністрування. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка с-г продукції та харчові технології). Харчові технології та інженерія. Агроінженерія. Автомобільний транспорт. Транспортні технології (на автомобільному транспорті). Екологія. Геодезія та землеустрій. Агрономія. Садівництво та виноградарство. Садовопаркове господарство. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Ветеринарна медицина. Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка. Енергетичний менеджмент. Біомедична інженерія. Інформаційні системи та технології. Реабілітаційна психологія.
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Факультет (Інститут)	Навчально-науковий інститут заочної і дистанційної освіти
Кафедра	Кафедра української мови
Обсяг навчальної дисципліни, кредити ЄКТС/години	3 кредити ЄКТС / 90 год.
Мова викладання	Українською мовою
2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова дисципліна
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Для вивчення дисципліни «Академічне письмо та доброчесність» здобувач вищої освіти має володіти курсом «Українська мова (за професійним спрямуванням)».
Політика навчальної дисципліни	Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших студентів є прикладами можливої академічної недоброчесності. Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідують усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти зобов'язуються інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти повинні дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.
3. Мета навчальної дисципліни	
Метою дисципліни «Академічне письмо та доброчесність» є вироблення необхідних практичних навичок усного та писемного мовлення, необхідних для успішного навчання та майбутньої професійної діяльності; формування навичок щодо висловлювання власних ідей та представлення результатів наукових досліджень у формі академічного письма.	

4. Зміст навчальної дисципліни	
Тема 1. Основні засади академічного письма.	
Тема 2. Академічна доброчесність – це запорука якісної освіти та сталого розвитку.	
Тема 3. Плагіат як порушення академічної доброчесності.	
Тема 4. Цілісність академічного тексту. Академічне есе як один із жанрів академічного письма.	
Тема 5. Технології генерації та організації ідей.	
Тема 6. Академічний текст як система.	
Тема 7. Логіко-синтаксичні труднощі академічного тексту.	
Тема 8. Наукова стаття як самостійний науковий твір. Культура оформлення наукового тексту: цитування й покликання. Укладання бібліографії.	
5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни	
Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:	
РН 04.	Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.
РН 05.	Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.
РН 06.	Доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу державною та іноземною мовами.
6. Види навчальних занять	
Видами навчальних занять при вивченні дисципліни є лекції (Л), практичні заняття (ПЗ), самостійна робота (СР).	
7. Методи навчання	
Інтегровані методи (словесні, практичні, наочні, дистанційні), які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної мети.	
8. Методи та критерії оцінювання	
8.1 Критерії оцінювання	
8.1.1 Поточний контроль проводиться під час аудиторних занять за кожною темою та кожним видом роботи. За результатами поточного контролю виводиться середня поточна оцінка (СПО) за 100-бальною системою, яка визначається за формулою: $\text{СПО} = \frac{\text{сума поточних оцінок (за 5 – ти бальною шкалою)}}{\text{кількість поточних оцінок}} \times 20 \left(\text{вага 1 балу} \frac{100}{5} \right)$ Критерії поточного оцінювання:	

Оцінка	Критерії оцінювання
--------	---------------------

5	Здобувач вищої освіти повністю оволодів програмою навчальної дисципліни, засвоїв компетентності та програмні результати навчання, дає послідовні чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Вміє застосовувати матеріал для винесення власних суджень.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно оволодів програмою навчальної дисципліни, засвоїв компетентності та програмні результати навчання, проте у відповідях (усних та письмових) допускає не суттєві неточності, з незначними помилками демонструє розуміння певних теорій і фактів, оперує понятійним апаратом з незначними помилками. Добирає аргументи на підтвердження своєї позиції.
3	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі оволодів програмою навчальної дисципліни, компетентностями та програмними результатами навчання, викладає основний зміст навчального матеріалу під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
2	Здобувач вищої освіти не володіє програмою навчальної дисципліни, компетентностями та програмними результатами навчання. Фрагментарно, поверхнево (без аргументації та обґрунтування) викладає навчальний матеріал під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
1	Здобувач вищої освіти демонструє неприйнятний рівень опанування програмою навчальної дисципліни.

8.1.2 Семестровий контроль з цієї дисципліни здійснюється у формі заліку при якому засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного контролю (тестування, поточного опитування, виконання індивідуальних завдань та певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях), відповідно семестрова оцінка відповідає середній поточній оцінці. Залік вважається складеним, якщо здобувач вищої освіти відпрацював усі пропущені заняття та отримані незадовільні оцінки.

8.1.3 Підсумковий контроль. За результатами роботи здобувачів вищої освіти упродовж вивчення навчального курсу виводиться підсумкова оцінка за формулою:

$$\frac{\text{Середня поточна оцінка (макс. 100 б.)} + \text{Семестрова оцінка (макс. 100 б.)}}{2}$$

8.2 Методи поточного формативного оцінювання

За дисципліною передбачені такі методи поточного формативного оцінювання: опитування та усні коментарі викладача за його результатами, настанови викладачів у процесі виконання практичних завдань, самооцінювання поточного тестування, обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних лабораторних завдань.

8.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних та письмових опитувань, тестування. Всі роботи повинні бути виконані самостійно.

9. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання

Навчальний процес потребує наступних засобів навчання:

- мультимедійне обладнання;
- комп'ютерна система та мережа;
- роздатковий ілюстративний матеріал лекцій;
- презентаційний матеріал лекцій;
- методичні вказівки до виконання лабораторних робіт.

Інформаційне навчально-методичне забезпечення

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2017. 169 с.
2. Загнітко А. Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект / А. Загнітко, Г. Миронова. Brno : Masarykova univerzita, 2013. С.165.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18.
4. Зуб В.М., Дем'яненко М.М. Плагіат: його різновиди та заходи протидії Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 2014. Вип. 4. С. 86- 90.
5. Кодекс академічної доброчесності у ЗВО «ПДУ» <https://www.pdatu.edu.ua/images/public-info/kodeksakaddob.pdf>
6. Максимець О.М. Електронний навчальний курс «Академічне письмо та доброчесність», розміщений у середовищі MOODLE ЗВО «ПДУ» <http://pdatu.net.ua/course/view.php?id=2584>
7. Максимець О. М. Лексико-стилістичні аномалії в академічному тексті. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 69, том 2, 2023. С.148-153.
8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>
9. Освітньо-професійна програма «Автомобільний транспорт» зі спеціальності 274 «Автомобільний транспорт»
10. Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. 2016. № 8. С. 134-150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lnnbyivs_2016_8_12.
11. Сацик, В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс] / В. Сацик. 2017. Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichnadobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrumentzabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
12. Сучасна українська мова: підручник / За ред. О. Д. Пономарева. 2-ге вид., 129 перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
13. Синтаксис української мови: навчальний комплекс / уклад. О.В. Дуденко. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 208 с.
14. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник / С. В. Шевчук, Київ : Алерта, 2012. 696 с.

Вступ

Сучасний освітній простір висуває високі вимоги до здобувачів вищої освіти, зокрема щодо їхньої здатності ефективно комунікувати у науковому середовищі, дотримуючись норм академічної доброчесності. Навчальна дисципліна «Академічне письмо та доброчесність» спрямована на формування у здобувачів освіти компетентностей, необхідних для написання наукових текстів, критичного аналізу інформації та дотримання етичних стандартів дослідницької діяльності.

Програма курсу розроблена відповідно до освітньо-професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Вона передбачає вивчення основ академічного письма, принципів формування наукового тексту, структурних і мовних особливостей академічного дискурсу. У ході навчання здобувачі освіти знайомляться з поняттям академічної культури, вчать працювати з джерелами, коректно використовувати цитати та оформлювати бібліографію, аналізують методи уникнення плагіату.

Курс охоплює 90 академічних годин, з яких частина відведена на лекційні заняття, практичну роботу та самостійне опрацювання матеріалу. Такий підхід сприяє ґрунтовному засвоєнню теоретичних положень і розвитку навичок написання академічних текстів. Практичні заняття передбачають глибоке вивчення стилістичних і мовних норм наукового стилю, формування навичок аргументованого викладу думок, опанування ключових принципів академічної доброчесності.

Оволодіння академічним письмом є невід'ємною складовою успішного навчання у вищому закладі освіти та майбутньої професійної діяльності студентів. Ця дисципліна допоможе їм не лише писати наукові тексти відповідно до міжнародних стандартів, а й розвине критичне мислення, вміння логічно структурувати інформацію та вести академічну комунікацію на високому рівні.

Мета та завдання дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування та вдосконалення навичок усного та писемного академічного мовлення, необхідних для ефективної комунікації у науковому та професійному середовищі. Дисципліна сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, здатності аргументовано висловлювати власні ідеї, формулювати гіпотези, логічно структурувати текст і презентувати результати наукової діяльності у відповідності до стандартів академічного письма та доброчесності. Опанування цієї дисципліни забезпечує здобувачів освіти інструментами для успішного навчання у закладі вищої освіти, написання наукових та дослідницьких праць, участі у наукових дискусіях, а також підвищує рівень їхньої академічної культури.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі освіти:

- Ознайомляться з основними принципами академічної доброчесності, її значенням у науковому та освітньому середовищі.
- Навчаться критично аналізувати наукову інформацію, формулювати власну аргументовану позицію та відстоювати її у межах академічного дискурсу.
- Опанують методи запобігання плагіату, коректного цитування та оформлення бібліографії відповідно до міжнародних стандартів.
- Здобудуть практичні навички створення академічних текстів, зважаючи на їхню структуру, стиль, логіку викладу та комунікативне призначення.
- Відпрацюють мовні (лексичні, граматичні, синтаксичні) особливості наукового стилю та навчаться застосовувати їх на практиці.

Опанування цієї дисципліни дозволить здобувачам вищої освіти не лише якісно виконувати навчальні та наукові завдання, але й ефективно застосовувати набуті навички в майбутній професійній діяльності, сприяючи їхній конкурентоспроможності у сфері науки, освіти та інших галузях, що потребують високого рівня академічної культури та комунікації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

ОСНОВНІ ЗАСАДИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА

План

1. Поняття про академічне письмо та його структуру.
2. Сучасне поняття академічної грамотності.
3. Читання академічного тексту як одна з функцій пізнавальної діяльності людини.
4. Критичне мислення в академічній діяльності.

Рекомендована література

1. Лютий Т.В. Академічне письмо та оприлюднення наукових результатів: навч. посіб. Суми, 2019. 186 с.
2. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
3. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Академічне письмо: навч. посіб. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
4. Семеног О.М. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. 220 с.
5. Сурмін Ю. П. Наукові тексти : специфіка, підготовка та презентація :навч.-метод. посіб. К. : НАДУ, 2008. 184 с.
6. Тимошенко, Т. В. Академічне письмо. Наукові записки : зб. наук. пр. Кіровоград : КНТУ, 2009. Вип. 9. С.214–219.
7. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. 61 с.

Питання для обговорення

1. Що таке академічне письмо, які його основні характеристики?
2. Як академічна грамотність впливає на якість академічного письма?
3. Які відмінності між академічним письмом та науковим стилем мовлення?
4. Чому критичне мислення є невід’ємною частиною академічного письма?

5. Як академічне письмо допомагає уникнути плагіату у наукових текстах?
6. У чому полягає значення читання академічного тексту для пізнавальної діяльності людини?
7. Як нелінійна структура академічного письма впливає на процес створення тексту?
8. Чому важливо дотримуватися певних правил організації тексту у наукових роботах?
9. Які особливості побудови академічного тексту в західних освітніх системах?
10. Які труднощі можуть виникати при опануванні академічного письма, і як їх подолати?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Проаналізуйте поняття «академічне письмо» в українському та міжнародному контексті:

- Дайте загальне визначення поняття «академічне письмо»;
- Опишіть основні риси академічного письма: структурованість, аргументованість, формальність, об'єктивність тощо;
- Розвиток академічного письма у світовій практиці;
- Особливості академічного письма в Україні.

Завдання 2. Дослідіть, яким чином критичне мислення допомагає у написанні академічного тексту.

Чи погоджуєтесь ви із думкою дослідника Соколова: «критичний аналіз джерел дозволяє уникати використання неперевіраних фактів та сприяє формуванню наукової аргументації»? Свою відповідь обґрунтуйте.

Завдання 3. Розгляньте тривимірну модель Білла Гріна та поясніть її значення для розуміння академічного письма.

Завдання 4. Запропонуйте стратегії покращення академічного письма у вищих навчальних закладах України, враховуючи сучасні освітні підходи,

розвиток критичного мислення, використання цифрових технологій, академічну доброчесність та інтеграцію міжнародного досвіду.

Завдання 5. Проаналізуйте текст. Вам надано уривок із наукової статті, визначте ключові риси академічного стилю (чіткість, логічність, об'єктивність, формальність тощо). Випишіть 3-5 речень, які демонструють ці риси.

Успішність університету залежить не лише від його місця у рейтингах, а й від сприйняття його студентським, науковим та суспільним середовищем загалом. Тільки в університети, які мають добру репутацію, піде найкращий абітурієнт. Однією з умов здобуття хорошої репутації є академічна доброчесність. Згідно зі статтею 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Напрямками досягнення академічної доброчесності відповідно до цього закону є: адекватність та добросовісність оформлення посилань у наукових текстах, дотримання законодавства про авторське право й суміжні права, надання достовірної інформації та об'єктивність оцінювання результатів навчання. У сфері участі України в світовій системі академічної доброчесності також відбуваються значні зрушення. Зокрема у 2016 році американські ради з міжнародної освіти в партнерстві з Міністерством освіти і науки України й за підтримки посольства США ратифікували Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP), учасниками якого стали 10 університетів. Даний проект передбачає реалізацію трьох компонент: створення суспільної підтримки академічної доброчесності (брендинг); розвиток навичок зі створення університетської бази з академічної доброчесності зі застосуванням міжнародних практик

(освіта); норми та виконання. норми на рівні університету й нормативні реформи на рівні міністерства.

Важливим напрямком забезпечення академічної доброчесності у викладацькому та студентському середовищі є боротьба з плагіатом. В умовах заборони використання безкоштовних російських інформаційних ресурсів щодо перевірки на плагіат актуалізувалося питання розроблення відповідної національної системи. Для формування відповідної бази у 2017 році ініційовано створення національного репозитарію академічних текстів, принципи роботи. Паралельно з цим триває підписання угод ряду університетів з компанією Unichesk у рамках формування глобальної української системи перевірки наукових текстів. Принцип роботи платформи полягає у використанні системою сучасних технологій та інтуїтивного дизайну для підвищення якості й оригінальності текстів. Це можливе за рахунок доступу до баз даних академічних робіт ЗВО, що уклали відповідну угоду. Можливою є також індивідуальна перевірка, однак тут застосовують інші принципи роботи. Наразі до проєкту доєднались більш як 90 українських ЗВО. Додатковим аргументом на користь використання даної платформи є її апробація та успішне використання у більш ніж 90 країнах.

Завдання для самостійної роботи

1. Напишіть реферат на тему «Основні засади академічного письма».
2. Виконайте критичний аналіз наукової статті, оцінюючи її аргументацію та структуру.
3. Складіть порівняльний аналіз академічного письма в Україні та США.
4. Проаналізуйте власну письмову роботу, виявивши її сильні та слабкі сторони.
5. Напишіть есе на тему «Роль критичного мислення в академічному письмі».
6. Дослідіть проблему плагіату у вищій освіті та запропонуйте способи її вирішення.
7. Проведіть аналіз наукового тексту з точки зору його структури та логіки.

8. Підготуйте короткий науковий огляд літератури з теми академічного письма.
9. Визначте основні труднощі, які ви відчуваєте під час академічного письма, запропонуйте способи їх подолання.
10. Складіть тези доповіді на тему «Значення академічного письма для сучасного студента».

Тести для самоконтролю

1.Що є основною метою академічного письма?

- а) використання складних мовних конструкцій;
- б) передача та обґрунтування наукових ідей;
- в) дотримання виключно граматичних правил;
- г) написання текстів розмовним стилем.

2.Які основні виміри академічного письма згідно з моделлю Білла Гріна?

- а) критичний, культурний, операційний;
- б) аналітичний, практичний, граматичний;
- в) технічний, когнітивний, соціальний;
- г) теоретичний, реферативний, креативний.

3.Що з переліченого НЕ є характеристикою академічного письма?

- а) об'єктивність;
- б) чітка структура;
- в) художня образність;
- г) логічна послідовність.

4.Яке з визначень найкраще характеризує критичне мислення?

- а) вміння сумніватися у всій отриманій інформації;
- б) вміння оцінювати, аналізувати та аргументувати інформацію;
- в) вміння погоджуватися з усіма загальноприйнятими істинами;
- г) запам'ятовування великої кількості інформації.

5.Яке поняття найбільш точно описує академічну грамотність?

- а) вміння правильно будувати речення;

- б) здатність оперувати науковими знаннями, критично мислити та використовувати інформацію;
- в) вміння писати тексти художнього стилю;
- г) досконале знання правопису.

6.Що є ключовим у процесі академічного письма?

- а) логічна структура тексту;
- б) використання складної лексики;
- в) розмовний стиль;
- г) велика кількість цитат.

7.Які навички важливі для академічного письма?

- а) критичне мислення;
- б) уміння працювати з джерелами;
- в) володіння художнім стилем;
- г) аналітичні здібності.

8.Що є основною відмінністю академічного письма від публіцистичного стилю?

- а) використання великої кількості метафор;
- б) чітка аргументація та структура;
- в) суб'єктивність викладу;
- г) відсутність логічної послідовності.

9.Яка роль вступу у науковому тексті?

- а) представити основну тезу та мету дослідження;
- б) підбити підсумки дослідження;
- в) навести якомога більше цитат;
- г) додати художню складову.

10.Що є одним із головних завдань академічного письма?

- а) використання літературних прийомів;
- б) генерування нових наукових знань;
- в) використання художніх описів;
- г) підкреслення особистої думки автора без аргументів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ТА
СТАЛОГО РОЗВИТКУ

План

1. Академічна доброчесність як запорука якісної вищої освіти. Цінності академічної доброчесності.
2. Академічна культура: поняття, функції, складові.
3. Академічна нечесність та методи її запобігання.
4. Бухарестська декларація етичних принципів вищої освіти.

Рекомендована література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Гнезділова, К. М. Академічна чесність як цінність корпоративної культури університету. Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. Черкаси, 2016. Вип. 14. С. 23–30.
3. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів : пер. з англ. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. 2017. URL: https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wb3Qzc2F3ODBuZWm/view?resourcekey=0-cYX48VHSD3_v-mdxw0IStg
4. Зуб В.М., Дем'яненко М.М. Плагіат: його різновиди та заходи протидії. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 2014. Вип. 4. С. 86–90.
5. Кодекс академічної доброчесності у ЗВО «ПДУ». URL: <https://www.pdatu.edu.ua/images/public-info/kodeksakaddob.pdf>
6. Кременовська, І. В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення. Наука України у світовому інформаційному просторі. 2015. Вип. 11. С. 60–66.

7. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Академічне письмо: навч. посіб. Кривий Ріг, 2019. 130 с.

Питання для обговорення

1. Як поняття академічної доброчесності впливає на якість освіти та наукових досліджень?
2. Чому академічна культура є важливим чинником у формуванні професійної компетентності студента?
3. Які основні цінності академічної доброчесності, як вони допомагають у створенні ефективного освітнього середовища?
4. Чим європейська практика забезпечення академічної доброчесності відрізняється від української?
5. Як недотримання академічної доброчесності може вплинути на майбутню кар'єру студента чи науковця?
6. Які види академічної нечесності існують, чому вони є загрозою для розвитку науки?
7. Які методи запобігання академічній нечесності є найефективнішими в університетах?
8. Як студенти можуть підтримувати академічну доброчесність у своєму навчальному середовищі?
9. Чому академічне шахрайство, списування та плагіат є неприйнятними в освітньому процесі?
10. Які санкції за порушення академічної доброчесності передбачені законодавством України?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Проаналізуйте, як здійснюється перевірка наукових робіт на плагіат в українських та європейських університетах, порівнявши критерії

оцінки унікальності текстів, процедури перевірки та відповідальність за академічну недоброчесність.

Завдання 2. Уважно прочитайте запропоновані визначення поняття «академічна доброчесність». Яке з них, на вашу думку, найбільш точно відображає сутність цього поняття, а яке є контекстуально зумовленим?

- Академічна доброчесність – це дотримання етичних принципів і норм поведінки в освітньому та науковому середовищі, що передбачає чесність у навчанні, дослідженнях і оцінюванні знань.
- Академічна доброчесність – це система правил і стандартів, які регулюють взаємодію студентів, викладачів і науковців з метою забезпечення прозорості, відповідальності та справедливості в академічній діяльності.
- Академічна доброчесність – це принципова основа якісної освіти, що включає запобігання плагіату, відповідальність за власні результати навчання та повагу до інтелектуальної власності інших.

Завдання 3. Скориставшись тлумачним словником української мови, визначте значення слів «плагіат» і «доброчесність». Наведіть аргументи на користь важливості академічної доброчесності у навчальному та науковому середовищі.

Завдання 4. Проаналізуйте статтю Анни Штефан *«Науковий плагіат: сукупність використання ідеї та форми вираження твору»* та підготуйте розгорнутий аналіз її змісту. У своєму аналізі зверніть увагу на основну проблему, яку розглядає автор, та поясніть, яким чином у статті визначено поняття наукового плагіату. Розкрийте питання, які саме твори можуть бути об'єктами плагіату з точки зору авторського права, та як автор розмежовує поняття використання ідеї та копіювання форми виразу твору. Оцініть, які методи дослідження використовуються автором для доведення своїх тверджень, та чи є вони переконливими.

Після аналізу змісту статті висловіть власну думку щодо її актуальності в сучасному науковому середовищі. Чи сприяє її розумінню проблеми академічної доброчесності та боротьби з плагіатом? Завершіть аналіз власними висновками про цінність статті для вашої навчальної або наукової діяльності.

URL:<https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/09/SHtefan-A.Naukovyj-plagiat.pdf>

Оформіть відповідь у вигляді розгорнутого тексту (1,5–2 сторінки).

Завдання 5. Розгляньте три ситуації, у яких представлені різні види порушення академічної доброчесності. Ваше завдання – проаналізувати кожен ситуацію, визначити тип порушення, обґрунтувати свою відповідь та запропонувати можливі шляхи його уникнення.

Ситуація 1

Студент під час написання курсової роботи знайшов цікаву наукову статтю. Він узяв із неї кілька абзаців без змін і вставив у свою роботу, не зазначивши автора та першоджерело. Його аргумент: «Це лише невелика частина, і я не бачу проблеми».

- Яке порушення відбулося у цій ситуації?
- Чому воно є недоброчесним?
- Як правильно оформити використані джерела, щоб уникнути порушень?

Ситуація 2

Група студентів отримала завдання підготувати індивідуальні есе. Один зі студентів поділився своїм готовим текстом із другом, який лише незначно змінив формулювання і здав роботу під своїм ім'ям.

- Яке порушення академічної доброчесності має місце?
- Чи несе відповідальність студент, який надав свою роботу?
- Як би ви діяли на місці обох студентів, щоб уникнути цієї ситуації?

Ситуація 3

Магістрант проводить дослідження для дипломної роботи. Він знаходить дані в інтернеті, які ідеально відповідають його гіпотезі, але не має змоги перевірити їхню достовірність. Незважаючи на це, він включає їх у роботу, подаючи як власні результати дослідження.

- У чому полягає академічна недоброчесність у цьому випадку?
- Які можливі наслідки використання недостовірних даних?
- Як діяти етично в подібних ситуаціях?

Оформіть відповідь у вигляді розгорнутого аналізу (1,5–2 сторінки), аргументуючи свою позицію посиланням на принципи академічної доброчесності.

Завдання для самостійної роботи

1. Напишіть есе на тему «Роль академічної доброчесності у формуванні професійної компетентності».
2. Підготуйте аналітичний звіт про основні види академічної нечесності в університетах.
3. Проведіть порівняльний аналіз принципів академічної доброчесності в Україні та Європі.
4. Проаналізуйте конкретний випадок академічного шахрайства та запропонуйте шляхи його запобігання.
5. Складіть власні рекомендації для студентів щодо дотримання академічної доброчесності у навчанні.
6. Проаналізуйте статтю 42 Закону України «Про освіту» та визначте, як у ній розкривається поняття академічної доброчесності.
7. Проведіть дослідження щодо ставлення студентів до академічної доброчесності у вашому навчальному закладі.
8. Порівняйте систему перевірки наукових робіт на плагіат в українських університетах та у провідних закладах світу.

9. Розгляньте випадки академічної нечесності в Україні, які набули суспільного розголосу. Які наслідки вони мали?
10. Запропонуйте механізми мотивації студентів до самостійного виконання наукових робіт.

Тестові завдання

1. Яке визначення академічної доброчесності наведене в Законі України «Про освіту»?

- а) дотримання норм законодавства під час навчання;
- б) сукупність етичних принципів та правил у науці й освіті;
- в) сукупність законодавчих актів про освіту;
- г) контроль якості знань студентів.

2. Яке з наведених порушень є прикладом академічної нечесності?

- а) самостійне написання курсової роботи;
- б) виконання завдання з використанням довідкових матеріалів;
- в) списування з інтернет-ресурсів без посилання;
- г) виконання завдання у бібліотеці.

3. Що є однією з ключових цінностей академічної доброчесності?

- а) уникнення відповідальності;
- б) чесність та оригінальність наукової роботи;
- в) використання будь-яких доступних ресурсів для виконання завдань;
- г) розповсюдження чужих наукових робіт.

4. Які санкції можуть бути застосовані до студента за плагіат?

- а) попередження;
- б) виключення з університету;
- в) позбавлення академічного ступеня;
- г) усі перелічені.

5. Який метод найефективніший у запобіганні плагіату?

- а) заборона використання інтернету;
- б) використання систем перевірки текстів на унікальність;

- в) зменшення кількості письмових завдань;
- г) повне усунення викладачів від оцінювання робіт.

6. Яка основна причина академічного шахрайства серед студентів?

- а) брак часу;
- б) відсутність контролю;
- в) недостатній рівень академічної культури;
- г) усі перелічені.

7. Яке твердження є правильним щодо академічної культури?

- а) вона включає лише правила написання наукових робіт;
- б) вона включає етичні норми, традиції та принципи наукової діяльності;
- в) це суто теоретичне поняття;
- г) академічна культура не стосується студентів.

8. Яке поняття найтісніше пов'язане з академічною доброчесністю?

- а) академічна мобільність;
- б) академічна свобода;
- в) плагіат;
- г) навчальний план.

9. Що є основною метою академічної доброчесності?

- а) покарання порушників;
- б) створення середовища відповідальності та чесності;
- в) обмеження доступу до інформації;
- г) введення додаткових іспитів.

10. Що сприяє формуванню академічної доброчесності серед студентів?

- а) контроль викладачів;
- б) самоусвідомлення і відповідальність;
- в) використання сучасних технологій;
- г) усі перелічені варіанти.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

ПЛАГІАТ ЯК ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

План

1. Поняття плагіату в Україні та світі. Види плагіату.
2. Поради щодо написання наукових робіт.
3. Протидія плагіату.

Рекомендована література

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18.
2. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України, 2013. С. 61–71.
3. Красицька Л. В. Плагіат і самоплагіат як правові явища. Нове українське право. 2021. Вип. 3. С. 188–193.
4. Кременовська І. В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення. Наука України у світовому інформаційному просторі. Вип. 11. Київ : Академперіодика, 2015. С. 60– 66.
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 року № 2811- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>
6. Троцька В. Запобігання та виявлення плагіату у вищій освіті (за матеріалами досліджень у ЄС та Україні). Теорія і практика інтелектуальної власності. № 5. 2016. С. 29–38.
7. Шишка Р. Б. Плагіат та його прояви і небезпеки. Часопис Київського університету права. 2014. Вип. 4. С. 170–175.

Питання для обговорення

1. Які основні причини академічного плагіату серед студентів та науковців?
2. Чи є різниця між академічним плагіатом та порушенням авторського права?
3. Як у різних країнах світу карають за академічний плагіат?

4. Чому самоплагіат вважається порушенням академічної доброчесності?
5. Які існують методи виявлення плагіату у наукових роботах?
6. Які межі та правила використання запозиченої інформації в академічних текстах?
7. Чи достатньо ефективна боротьба з плагіатом в Україні?
8. Як наукова етика впливає на якість досліджень?
9. Яку роль відіграють антиплагіатні системи у боротьбі з академічним плагіатом?
10. Які основні принципи академічної доброчесності?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Дослідити межі між самоплагіатом та законним повторним використанням власних матеріалів, враховуючи етичні, юридичні та академічні аспекти цього питання, а також розглянути різні підходи до самоплагіату в міжнародній науковій спільноті. Особливу увагу приділити тому, як університети, видавництва та наукові журнали трактують повторне використання власних текстів, які обмеження накладають на авторів та які існують винятки, наприклад, у випадках розширених досліджень, ререйтингу чи перевидання результатів. Проаналізувати, як технології антиплагіатної перевірки можуть впливати на розпізнавання самоплагіату та які наслідки можуть чекати науковців за порушення академічної доброчесності в цьому контексті.

Поясніть ваше розуміння вислову **Тараса Тимочка**: *“Унікальність тексту – це по суті, якщо ви шукатимете якесь певне речення чи взагалі весь текст в інтернеті, то кількість збігів буде 20%. Отже, унікальність вашої роботи становитиме 80%. Але водночас варто розуміти, що ці 20%, які були збігом в інтернеті, не завжди можуть бути плагіатом, оскільки є певне стандартне оформлення сторінок і інтернет віднесе це до відсотків текстових збігів. З іншого боку, цим же текстовим збігом може бути реальне запозичення чужої думки без жодного посилання, що теж буде віднесено до*

тих 20% тексту збігів. І ще одна важлива деталь, інколи навіть унікальний текст може бути плагіатом. Це цікаво, тому що насправді інколи ви можете перефразувати чийсь текст, він буде абсолютно унікальним, інтернет не буде ідентифікувати його і не знайде жодного збігу на інших сторінках мережі, проте це може бути плагіатом в тому випадку, якщо ви не поставите посилання на певне джерело“.

Завдання 2. Проаналізувати ефективність антиплагіатних програм на прикладі поданого тексту:

Однією з найбільш специфічних і багатогранних складових організаційної поведінки є комунікація, що визначається як своєрідний алгоритм передачі інформації від однієї людини до іншої або групі у вигляді вербальних чи письмових висловів, рухів, жестів. У менеджменті остання являє собою комплекс психологічних та технічних можливостей, що обслуговують механізми обміну даними. Різноманітні повідомлення слугують фундаментальними важелями адміністрування. Вивчаючи й транслуючи відомості, отримуючи зворотний зв'язок, управлінець координує та стимулює кадри на підприємстві. Якісно врегульовані комунікації забезпечують досягнення ефективних результатів у будь-якій діяльності. Комунікативні процеси доцільно налагоджувати таким чином, щоб керівництво організації завжди володіло реальними фактами щоденних подій у формі, зручній для затвердження рішень. Як відомо, комунікація являє собою ключову умову життєдіяльності індивіда в суспільстві. Так, однією з головних складових успіху в соціальних групах слугує комунікабельність - товариськість, здатність особистості до колективної праці. У секторі інноваційних технологій, що нині особливо актуально, комунікація виявляється у сполученні різних інформаційних структур з обміну всебічними даними. Зауважимо, що стосовно організації заведено розрізняти зовнішні та внутрішні комунікації. Перші виявляються протягом взаємодії підприємства з навколишнім оточенням поза його межами. Ключовим їх завданням можна назвати задоволення необхідних інформаційних запитів, встановлення добрих

стосунків з державними структурами, соціумом, партнерами, споживачами. Зовнішні комунікації сприяють набуттю певного іміджу організації в ділових колах. Внутрішні комунікації – це безпосередньо зв'язки між відділами на підприємстві в аспекті виробничих рівнів та управління, спілкування між співробітниками, а також приватне контактування, що являє собою важливу складову господарського процесу. Вони містять такі елементи як інструктаж, інформування, професійну підготовку; орієнтовані на формування системи кадрової підтримки управлінської стратегії керівництва. Внутрішні комунікації характеризуються знижувальною та наростальною ступенями вертикальних взаємозв'язків, горизонтальністю відносин - між адміністрацією та працівниками, організаційними та неформальними групами. Насамперед вони забезпечують можливість прийняття рішень на різних рівнях. Комунікація у невеликому колективі дозволяє керівнику і персоналу брати активну участь у реалізації оперативних планів та поточних завдань - кожний співробітник може висловити власну думку і бути почутим. Відмінні результати показує ефект зворотного зв'язку. Порозуміння децю ускладнюється зі зростанням кількості людей у групі. Міжособистісне спілкування виступає одним з найбільш універсальних напрямків внутрішніх взаємозв'язків. Комунікації між неформальними групами містять сукупність взаємодій - від буденних до професійних, а їх фундаментальною платформою є інформація, що передається під час приватних розмов. Іноді трапляється, що керівництво свідомо розповсюджує «чутки» в колективі з метою впізнання думок працівників стосовно реалізації власних рішень. Суспільні комунікації є механізмом обміну даними шляхом застосування технічних інструментів або засобів масової комунікації між групами з великою кількістю людей - це інтернет, преса, телебачення, радіо. Джерело забезпечує повідомленнями розташованих у просторі слухачів, що характеризується зменшенням можливостей зворотного зв'язку. Важливим завданням адміністрації підприємства слугує формування сприятливих умов з обміну ідеями, знаннями, відомостями між колегами, відділами,

організацією та соціумом. Найбільш успішні підприємства спираються на продуктивні технології передачі даних, розвиток неформальних стосунків. Так, наприклад, один з управлінців компанії «Хьюлетт-Паккард» відзначає: «...У будь-якій справі ми стартуємо з досить високого рівня приватних контактів, що, на наш погляд, є суттєвим. Ми намагаємося зберегти такий підхід за допомогою всебічних зусиль». Також в них культивується звертання співробітників один до одного на ім'я, яке вказане на табличці на одязі. Загалом керівництво провідних світових компаній надає помітного значення створенню високоякісних технологій підтримки взаємозв'язку з метою своєчасного забезпечення робітників необхідною інформацією. Великими організаціями впроваджуються комунікативні програми зі стимулювання контактів, що підштовхує персонал до активності, дієвості та породжує виникнення креативних ідей. Наприклад, більш модерново обладнуються робочі місця, а саме, у нових корпусах «Інтел» передбачена оптимальна кількість конференцзалів, в яких можна отримати останні відомості, поспілкуватися з колегами, обрати те чи інше рішення у складній ситуації. На успішних підприємствах адміністрацією постійно удосконалюються комунікації у колективі. Так, компанія «ЗМ» формує групи клубного типу за певними інтересами, що підвищує ймовірність виникнення випадкових розмов під час кофе-брейків, ланча або в інших ситуаціях, які можуть сприяти оптимальному розв'язанню важливих питань.

Виникнення комунікативних процесів, а також вибір засобів і каналів взаємодії на підприємстві відбувається після розробки моделі його організаційної системи з урахуванням специфіки напрямів професійної діяльності, затвердженої оперативним планом та адміністративним устроєм. Механізм передачі даних стартує з визначення ідеї та відбору повідомлень. Серед найбільш розповсюджених інформаційних потоків необхідно визначити мовне і письмове переміщення оповіщень, електронні способи спілкування. Продуктивний обмін даними містить цілеспрямований характер: зворотний зв'язок є обов'язковим для того, щоб зрозуміти,

наскільки якісно адресоване посилання було засвоєне іншою стороною. Коли зворотний контакт з підлеглими відсутній, керівник може опинитися в інформаційному вакуумі та самообманюватись відносно справжнього положення речей. Комунікації поділяють за наступними видами : пізнавальна (розширення інформаційної бази співрозмовника); переконлива (виклик певних відчуттів у партнера, формування в нього ціннісних орієнтирів); експресивна (спонукання співбесідника до необхідних дій); сугестивна (навіювальний вплив на індивіда з метою зміни його поведінки й відношення до ситуації); ритуальна (збереження та підтримка традицій організації). Усі ці види сприяють: виявленню специфіки раціонального застосування комунікативних інструментів, отриманню передбачуваних результатів, знаходженню можливостей більш ефективної підготовки до взаємодії, розробці алгоритму мовленнєвої та невербальної поведінки в певних організаційних умовах з урахуванням персональних особливостей співучасників.

Комунікаційний процес в організації базується на обміні інформації протягом адміністрування. Реалізується він під час взаємодії керівництва з підлеглими шляхом зворотного зв'язку, який суттєво поліпшує управлінські можливості. Комунікації на будь-якому підприємстві складні, багатогранні, тісно перетинаються з його спеціалізацією та ієрархією. Результативність обміну даними співвідноситься з необхідністю врахування комунікативних бар'єрів. Удосконалення аналітичних здібностей в галузі усвідомлення інформації та застосування найкращих методів взаємодії покращує ефекти професійної активності підприємства. Кожна організація власноруч вирішує, які напрями спілкування найбільш доцільно впроваджувати для досягнення поставлених цілей. Формування ефективного комунікаційного каналу забезпечує гнучкість, сміливість та наявність нестандартних методів щодо розв'язання проблем. Підсумовуючи, слід зауважити, що продуктивна реалізація комунікацій на підприємстві спостерігається лише за умови плідного співробітництва керівництва і персоналу. Якісно налагоджені комунікації створюють умови для розкриття творчого потенціалу кадрів.

Значущість своєчасного обміну даними визначається в результатах діяльності організації та відбивається на економіці країни в цілому.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати есе на тему «Академічний плагіат: причини та наслідки».
2. Розробити пам'ятку щодо правильного цитування джерел.
3. Дослідити особливості академічного плагіату в різних наукових сферах (гуманітарні, технічні, природничі науки).
4. Порівняти законодавство щодо академічного плагіату в Україні та одній з європейських країн.
5. Підготувати короткий виступ на тему «Роль академічної доброчесності у формуванні наукової спільноти».
6. Провести власний аналіз наукових статей та визначити, чи є в них порушення академічної доброчесності.
7. Проаналізувати реальні випадки звинувачень у плагіаті серед науковців.
8. Оцінити ефективність антиплагіатних програм на прикладі конкретної роботи.
9. Розробити презентацію про види академічного плагіату з прикладами.
10. Написати реферат про самоплагіат та його вплив на академічне середовище.

Тести для самоконтролю

1. Що таке академічний плагіат?

- а) використання чужих ідей без дозволу;
- б) використання чужого тексту без посилання на автора;
- в) обидва варіанти правильні;
- г) жоден із варіантів.

2. Який вид плагіату передбачає копіювання тексту без змін?

- а) дослівний плагіат;
- б) мозаїчний плагіат;
- в) самоплагіат;
- г) реплікація.

3.Яка країна включила боротьбу з академічним плагіатом у національне законодавство?

- а) Польща;
- б) Німеччина;
- в) Швеція;
- г) Україна.

4.Яке покарання передбачене в Німеччині за академічний плагіат?

- а) анулювання диплома;
- б) грошовий штраф;
- в) тимчасове відсторонення від навчання;
- г) попередження.

5.Яка система найчастіше використовується для перевірки текстів у Великобританії?

- а) Plagiat.pl;
- б) Turnitin;
- в) UNICHECK;
- г) Grammarly.

6.Що є основною ознакою академічного плагіату?

- а) відсутність посилань на джерела;
- б) великий обсяг роботи;
- в) оригінальність тексту;
- г) використання наукових термінів.

7.Як називається плагіат, коли робота складається з частин різних джерел без належного оформлення?

- а)самоплагіат;
- б) мозаїчний плагіат;
- в) фальсифікація;
- г) реплікація.

8.Чи є відсутність лапок при цитуванні академічним плагіатом?

- а) так;

б) ні;

9.Яке твердження є правильним?

а) плагіат є завжди навмисним;

б) плагіат може бути ненавмисним;

в) плагіат не є порушенням академічної доброчесності;

г) плагіат дозволено у наукових статтях.

10.Що таке самоплагіат?

а) використання власних раніше опублікованих робіт без посилання;

б) копіювання чужого тексту;

в) використання великої кількості джерел;

г) використання цитат без змін.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

ЦІЛІСНІСТЬ АКАДЕМІЧНОГО ТЕКСТУ. АКАДЕМІЧНЕ ЕСЕ ЯК ОДИН ІЗ ЖАНРІВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА.

1. Єдність організації тексту і принцип тріади.
2. Моделі академічного тексту.
 - 2.1. Гамбургер-модель.
 - 2.2. Центральна модель базового академічного письма.
 - 2.3. Риторична тріада.

Рекомендована література:

1. Дроздов В. Академічне письмо: 20 порад щодо написання академічних текстів та представлення результатів дослідження. Ізмаїл : ІДГУ, 2019. 22 с.
2. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
3. Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф. Українське наукове мовлення : лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. Харків, 2000. 97 с.
4. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Академічне письмо: навч. посібник. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
5. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посібник. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.
6. Тимошенко Т. В. Академічне письмо. Наукові записки : зб. наук. пр. КНТУ. Кіровоград : КНТУ, 2009. Вип. 9. С. 214–219.
7. Шліхта Н. Основи академічного письма : метод. рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с.

Питання для обговорення

1. Що таке цілісність тексту, якими основними характеристиками вона забезпечується?

2. Які ключові особливості тексту виокремлюють науковці у своїх визначеннях?
3. Чим поняття «текст» відрізняється від поняття «дискурс»?
4. Які ознаки академічного дискурсу виділяють дослідники? Чому вони є важливими?
5. Як академічний дискурс пов'язаний із комунікативним процесом?
6. Що таке принцип тріади, і чому він є базовим для організації академічного тексту?
7. Як принцип тріади допомагає спрощувати запам'ятовування та логічну організацію тексту?
8. Чому бінарний принцип організації тексту є менш ефективним порівняно з тріадним?
9. У яких випадках можливе використання більше ніж трьох компонентів у тексті, і як їх правильно організувати?
10. Як застосування принципу тріади може сприяти чіткості та послідовності викладу матеріалу в академічних текстах?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Дайте визначення понять «текст» і «академічний текст». Визначте, які характеристики є спільними для обох понять, а які – відмінними. На основі наукових джерел (словників, підручників, статей) порівняйте ці поняття з точки зору різних наукових підходів. Як дослідники пояснюють специфіку академічного тексту відповідно з текстом загалом? Проаналізуйте, які особливості академічного тексту вирізняють його серед інших видів текстів (художнього, публіцистичного, інструктивного тощо). Вкажіть ключові структурні, мовні та стилістичні особливості.

Завдання 2. Дослідіть принцип тріади в академічному письмі, звертаючи увагу на його теоретичне обґрунтування та практичне застосування. Розгляньте, чому саме тріада є базовою моделлю організації тексту, які когнітивні механізми лежать в її основі та як вона погіршує

структурованість і логічність викладу думок. Проаналізуйте роль тріади у створенні академічних текстів різних жанрів: есе, наукової статті, доповіді, рецензії. Зверніть увагу на її застосування на рівнях композиції тексту (вступ – основна частина – висновки), структурної організації аргументів (теза – аргумент – приклад) та формулювання складних ідей (проблема – аналіз – рішення).

Обґрунтуйте переваги цього підходу для сприйняття інформації, поясніть, як він погіршує логічність тексту та полегшує його розуміння читачем. Порівняйте принцип тріади з іншими моделями організації тексту, виявивши його сильні та слабкі сторони.

Завдання 3. Запропонуйте власну тему, у якій досліджуєте питання академічної доброчесності, її значення в освітньому процесі та вплив на формування відповідального суспільства. Розгляньте різні аспекти цього поняття: морально-етичний, правовий, когнітивний.

Проаналізуйте зв'язок академічної доброчесності з якістю освіти, науковою етикою та особистісним розвитком. Висвітліть ключові виклики, з якими досягаються здобувачі освіти та науковці, і запропонуйте шляхи їх подолання. Обґрунтуйте, чому академічне шахрайство, зокрема плагіат, є не лише порушенням правил, а й перешкодою для розвитку критичного мислення та інноваційного потенціалу суспільства.

Виберіть відповідний стиль викладу, який буде сприяти логічності та аргументованості вашої думки. За потреби зверніться до конкретних прикладів або статистичних даних, які підсилюють вашу позицію.

Завдання 4. Розробіть схему, яка ілюструє гамбургер-модель академічного тексту. Вона повинна чітко відображати три основні частини: вступ, основну частину та висновок. Вступ представлений у вигляді верхньої булочки – це знайомство з темою, постановка проблеми та тезове підтвердження. Основна частина – це «начинка», де складаються аргументи, факти, приклади та докази, які розкривають тему. Висновок, як нижня булочка, підсумовує основні думки та формулює висновки.

Схема має бути зрозумілою й наочною, тому використовуйте графічні елементи, кольори та пояснення до кожного елемента. Можна доповнити її коротким текстом, який пояснює, як ця модель готова структурувати академічний текст. Якщо завдання передбачає презентацію, підготуйте пояснення, як правильно використовувати цю модель.

Завдання 5. Зробіть аналіз тексту. Виділіть ключові моменти, які підтримують основну думку. Проаналізуйте, наскільки переконливо автор обґрунтовує свої тези та чи всі наведені аргументи є доречними й достатньо розкритими.

Додатково зверніть увагу на структуру тексту: як він побудований, чи є логічні зв'язки між абзацами, як здійснюється перехід від одного аргументу до іншого. Визначте, чи відповідає текст принципам академічного письма, чи є він послідовно зрозумілим і логічно обґрунтованим.

Ворона Олександр
учень 8 класу Великоновосілківської загальноосвітньої школи
I–III ступенів № 2
Великоновосілківської районної ради Донецької області

Одного разу, переглядаючи новини в інтернеті, я знайшов статтю, у якій йшлося про прогрес людства за останні століття. І я поставив собі запитання: невже за такий короткий час люди могли досягнути таких висот у сфері науки і техніки? Невже ті люди, що нещодавно спаливали «відьом» на багатті та встромляли у серце «вампірів» осиковий кілок, зараз користуються інтернетом та мобільними телефонами як звичайними речами? А що буде, якщо одного дня людство не зможе контролювати свої творіння і почнеться описане в багатьох книгах та фільмах «повстання машин»? І я вирішив поміркувати на цю тему.

З одного боку, технічний та науковий прогрес людського суспільства дійсно приніс у наше життя дуже багато корисних та цікавих речей, які наразі є необхідними для нас. Вони допомагають нам знайти

найрізноманітнішу інформацію, бачитися одне з одним на величезній відстані, подорожувати, не виходячи з дому, знаходити будь-яку інформацію про будь-що та навіть отримувати знання онлайн. Але не залишається без уваги й той факт, що під час проведення часу за цими новими гаджетами погіршується зір, порушується будова хребта; також в інтернеті можна зустріти дуже багато шахраїв або грабіжників, які за допомогою психологічних і комп'ютерних навичок можуть легко дізнатися персональну інформацію про тебе, а іноді навіть пограбувати тебе. Тому, користуючись інтернетом, треба розуміти, як робити це правильно. Популярний сучасний польський письменник Януш Вишневський висловився про це так: «В Інтернеті все на відстані витягнутої руки. Треба тільки знати, як витягнути руку».

Не можна не відзначити і те, що за телефоном або за комп'ютером ти зовсім втрачаєш лік часу, забуваєш про важливі речі, які пообіцяв зробити одразу, коли прийдеш зі школи або з роботи. А коли отямишся, виникає запитання: «Як? Я ж тільки на хвилиночку зайшов?!».

Усі ці найвищі досягнення в техніці були здійснені людьми. Тільки за допомогою людського розуму, вправності, уяви та прагнення зробити доступ до інформації та інших речей легшим зараз ми можемо користуватися найсучаснішою апаратурою.

Ще з давніх-давен люди постійно намагалися оновити своє життя, вони постійно знаходили щось нове, відкривали нові землі та отримували нові знання. Ті люди, що, незважаючи на страх, пізнавали все нові й нові дивовижні речі, формували своє уявлення про майбутній світ. Так, з часом людство почало уявляти собі такі звичайні для нас сьогодні речі, як комп'ютер, телефон, інтернет та мобільний зв'язок. З цього ми можемо зробити висновок, що нове завжди буде надходити до нас через людську уяву. Покоління за поколінням буде з'являтися дедалі більше інноваційних технологій, розвиток людства ніколи не зупиниться та продовжить приносити в наше життя неймовірні та дуже цікаві речі.

Іноді я замислююся над тим, чи не призведе весь цей технічний прогрес до нашого постійного проживання в онлайн-реальності. Що там попереду? Куди нас веде ця віртуальна дорога життя? Невже тоді люди зможуть жити вічно? Чи зможуть люди подивитися у вічі співрозмовнику або відчуту теплоту рукостискання?

На ці запитання поки що немає відповідей, але я впевнений, що невдовзі ми їх отримаємо!

Авжеж, жити у такому світі буде дуже цікаво та незвичайно. Не переміщуючи тіло, яке постійно прагне до спокою, мандрувати світом або зустрічатися з друзями, придбати речі, які ти давно хотів, скуштувати їжу, що не була доступна раніше. Усе це прийде до нас із новими технологіями. І які б не були нові винаходи, прогрес суспільства не зупинити, якщо це справді так, то я з упевненістю можу сказати: «І буде світ новим!».

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняйте поняття «текст» і «академічний текст». У чому їхня схожість та відмінність?
2. Проаналізуйте текст наукової статті, визначте, чи відповідає він принципу тріади.
3. Напишіть коротке академічне есе (1–2 сторінки) за принципом тріади на тему вашої спеціальності.
4. Проаналізуйте уривок будь-якого академічного тексту. Чи дотримано в ньому принцип зв'язності?
5. Дослідіть відмінності між поняттями «дискурс» і «текст».
6. Розділіть довільний текст на три частини відповідно до принципу тріади (вступ, основна частина, висновок).
7. Сформулюйте три аргументи на підтримку або заперечення тези: «Принцип тріади є ключовим для побудови академічного тексту».
8. Опишіть, як ви зазвичай організовуєте свої письмові роботи. Чи відповідає ваш підхід принципу тріади?

9. Наведіть приклади тематичних, логіко-змістових, граматичних та стилістичних зв'язків у тексті.

10. Проаналізуйте власний текст або знайдений фрагмент академічного тексту і зробіть його більш зв'язним, застосувавши відповідні мовні засоби.

Тестові завдання

1. Що таке цілісність тексту?

- а) відсутність логічного завершення;
- б) внутрішня узгодженість і логічна завершеність;
- в) використання лише письмової форми;
- г) наявність великої кількості складних речень.

2. Яка основна функція тексту?

- а) бути складним для розуміння;
- б) служити комунікативною одиницею;
- в) мати обов'язково мінімум 1000 слів;
- г) використовувати лише художній стиль.

3. Що означає термін «текст» у перекладі з латини?

- а) лінійність;
- б) сплетіння, поєднання;
- в) науковий стиль;
- г) закінчене мовленнєве утворення.

4. Який із наведених нижче зв'язків НЕ є характерним для тексту?

- а) тематичний;
- б) логіко-змістовий;
- в) асоціативний;
- г) граматичний.

5. Що є обов'язковими ознаками академічного дискурсу?

- а) полілогічність, селективність, мовна нормативність;
- б) відсутність структури, використання сленгу;
- в) використання коротких неофіційних висловлювань;
- г) відсутність логіко-змістових зв'язків.

6. Які основні складові принципу тріади?

- а) заголовок, вступ, висновок;
- б) вступ, основна частина, висновок;
- в) ідея, тема, композиція;
- г) аналіз, синтез, висновки.

7. Чому принцип тріади є ефективним для організації академічного тексту?

- а) полегшує структурування думок і логіку викладу;
- б) дозволяє використовувати довільну кількість блоків;
- в) використовується лише у наукових статтях;
- г) робить текст менш зрозумілим.

8. Яке твердження правильне щодо поняття дискурсу?

- а) дискурс — це лише писемний текст;
- б) дискурс включає як процес мовної діяльності, так і її результат;
- в) дискурс та текст — це абсолютно ідентичні поняття;
- г) дискурс не має відношення до академічного мовлення.

9. Який принцип організації тексту може бути використаний, якщо тріаду реалізувати неможливо?

- а) бінарний;
- б) інверсний;
- в) суб'єктивний;
- г) хаотичний.

10. Що відрізняє дискурс від тексту за В.В. Сидоренко?

- а) дискурс є більш різноплановим поняттям;
- б) текст завжди має вплив на читача, а дискурс — ні;
- в) текст розглядається лише у зв'язку з логікою;
- г) дискурс не враховує соціальний контекст.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

ТЕХНОЛОГІЇ ГЕНЕРАЦІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ІДЕЙ

План

1. Креативність та креативне мислення.
2. Генерація ідей: методи та технології.

Рекомендована література

1. Антонова О. Е. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. С. 14–41.
2. Біломеря Т. Г. Формування креативного мислення особистості.
URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/104/18416>.
3. Мещерякова К. Що таке мозковий штурм та які техніки бувають.
[URL:https://www.gen.tech/post/sho-take-mozkovii-shturm-pravyla-ta-porady](https://www.gen.tech/post/sho-take-mozkovii-shturm-pravyla-ta-porady).
4. Моляко В.О. Психологія творчості - нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. Практична психологія та соціальна робота. Львів. 2004. №8. С. 1-4.
5. Основа процесу створення ідей: звідки беруться нові думки?
URL:<https://pravo.home.cx.ua/ukraincyam/osnova-procesu-stvorenniya-idey-zvidki-berutsya-novi-dumki.html>
6. Ткаченко Л. І. Креативність і творчість: сучасний контент. Освіта та розвиток обдарованої особистості. Київ. 2014. № 9. С. 32–35.
7. Юрченко О. Креативне мислення: чи можливо оцінити та як його перевірити?
URL: <https://osvitoria.media/experience/kreatyvne-myslennya-chy-mozhlyvo-otsinyty-ta-yak-jogo-pereviryty/>

Питання для обговорення

1. Чим креативність відрізняється від звичайної творчості?
2. Чи можна навчитися креативності, чи це вроджена здатність?
3. Які фактори впливають на розвиток креативного мислення у людини?

4. Як впливає робота півкуль мозку на креативність?
5. Чи всі люди можуть генерувати ідеї однаково ефективно?
6. Як метод мозкового штурму сприяє генерації ідей?
7. У чому переваги методу фокальних об'єктів?
8. Як можна застосовувати метод ментальних карт у різних сферах діяльності?
9. Чи можлива креативність без знань і досвіду у певній сфері?
10. Як можна застосувати креативні методи для вирішення повсякденних проблем?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Наведіть приклади використання стадій креативного процесу у вашій професійній сфері. Як можна застосувати стадії креативного процесу, такі як: підготовка, інкубація, осяяння, оцінка та реалізація у вашій професійній сфері, наводячи конкретні приклади, які ілюструють, як саме ви або ваші колеги проходите через ці етапи під час вирішення складних завдань, розробки нових ідей чи створення інноваційних рішень?

Одна з найпопулярніших моделей – це п'ятиетапна концепція Грема Воллеса, яка включає такі стадії:

- **Підготовка** – Збір інформації, аналіз теми, пошук натхнення. Це етап, коли мозок активно працює над проблемою.
- **Інкубація** – Підсвідомий етап, коли ідеї дозрівають, навіть якщо ви не думаєте про них безпосередньо.
- **Осяяння** – Момент, коли несподівано з'являється нове рішення або геніальна ідея.
- **Оцінка** – Критичний аналіз ідеї, перевірка її реалістичності та корисності.
- **Реалізація** – Втілення ідеї в життя, створення кінцевого продукту.

Завдання 2. Проаналізуйте, як змінюється продуктивність генерації ідей у груповій роботі порівняно з індивідуальною.

Завдання 3. Розробіть міні-опитування для визначення рівня креативності у групі.

Опитування для визначення рівня креативності:

1. Чи часто ви придумуєте нестандартні рішення для звичайних проблем?
2. Чи отримуєте ви задоволення від експериментів і пошуку нових підходів?
3. Чи знаходите ви незвичайні способи використання звичайних предметів?
4. Чи відкриті ви до нових ідей і легко сприймаєте зміни?
5. Чи любите ви уявляти альтернативні сценарії розвитку подій?
6. Чи боїтеся ви помилок, чи сприймаєте їх як частину творчого процесу?
7. Чи часто у вас виникають ідеї, які здаються незвичними або навіть дивними?
8. Чи любите ви розв'язувати складні завдання нестандартними методами?
9. Чи легко вам знаходити зв'язки між, здавалося б, непов'язаними речами?
10. Чи відчуваєте ви потребу у творчій самореалізації та пошуку нових можливостей?

Відповідайте за шкалою від 1 до 5 (1 – «зовсім не згоден», 5 – «повністю згоден»).

Завдання 4. Як можна простежити взаємозв'язок між креативністю та критичним мисленням у процесі проходження стадій креативного процесу, враховуючи, що креативність допомагає знаходити нестандартні рішення та створювати інноваційні концепції, тоді як критичне мислення дозволяє оцінити їхню практичність, усунути недоліки та адаптувати до реальних умов, і як ці процеси поєднуються на різних етапах роботи над проєктами, включаючи пошук натхнення, обговорення з колегами, експериментування, тестування та остаточне впровадження, наводячи при цьому конкретні приклади з вашого досвіду або сфери діяльності?

Завдання 5. Опишіть, як креативне мислення може допомогти у вирішенні глобальних соціальних проблем.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте одну зі своїх недавніх ідей і визначте, яким методом генерації ідей вона могла б бути створена.
2. Складіть ментальну карту на тему «Як покращити навчальний процес».
3. Виконайте експеримент: використайте метод фокальних об'єктів для створення нового продукту чи послуги.
4. Проведіть міні-дослідження, опитавши 5 знайомих на тему «Що вони вважають найбільшою перешкодою для креативного мислення?».
5. Спробуйте тиждень вести щоденник ідей: щодня записуйте по 5 нових ідей, які спадають вам на думку.
6. Проаналізуйте власний рівень креативності: які методи розвитку креативного мислення вам підходять найбільше?
7. Візьміть будь-яку повсякденну проблему і спробуйте розв'язати її за допомогою мозкового штурму.
8. Розгляньте популярний товар і запропонуйте 3 варіанти його покращення, використовуючи метод аналогій.
9. Підготуйте коротку презентацію про один з методів генерації ідей.
10. Розробіть власну вправу на розвиток креативного мислення для групової роботи.

Тести для самоконтролю

1. Що таке креативність?

- а) вміння гарно малювати;
- б) здатність генерувати нові ідеї;
- в) енциклопедичні знання;
- г) вміння швидко запам'ятовувати інформацію.

2. Який із методів генерації ідей є груповим?

- а) метод ментальних карт;
- б) метод фокальних об'єктів;

- в) мозковий штурм;
- г) аналіз літератури.

3. Яка півкуля мозку відповідає за творчість та візуальне сприйняття?

- а) ліва;
- б) права;
- в) обидві однаково;
- г) жодна.

4. Який із наведених етапів НЕ входить до процесу креативного мислення?

- а) інкубація;
- б) переварювання;
- в) запам'ятовування;
- г) осяяння.

5. Яка з наступних стратегій сприяє розвитку креативного мислення?

- а) дотримання строгих правил без відхилень;
- б) постійний перегляд телевізійних програм;
- в) спілкування з творчими людьми;
- г) використання лише перевірених ідей.

6. Який метод передбачає випадкове поєднання об'єктів?

- а) метод фокальних об'єктів;
- б) метод мозкового штурму;
- в) метод аналогій;
- г) метод Сократа.

7. Що є основним результатом креативного процесу?

- а) абсолютно нова ідея;
- б) повторення вже відомого;
- в) виключно мистецький витвір;
- г) запам'ятовування інформації.

8. Який метод передбачає створення «гілок» асоціацій?

- а) метод фокальних об'єктів;

- б) метод ментальних карт;
- в) метод морфологічного аналізу;
- г) метод перефразування.

9. Чому на етапі інкубації важливо відволікатися від проблеми?

- а) щоб знайти більше інформації;
- б) щоб підсвідомість продовжувала працювати;
- в) щоб не перевантажувати ліву півкулю;
- г) щоб уникнути творчої кризи.

10. Що є найважливішим при оцінці нових ідей?

- а) наскільки вони схожі на попередні;
- б) чи відповідають вони реальності;
- в) чи їх схвалили інші люди;
- г) чи вони були створені швидко.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6
АКАДЕМІЧНИЙ ТЕКСТ ЯК СИСТЕМА

План

1. Організація цілого тексту.
 - 1.1. Практика нелінійної організації тексту.
 - 1.2. Практика аналізу.
 - 1.3. Практика синтезу.
2. Абзац як основний елемент тексту.
 - 2.1. Структура абзацу.
 - 2.2. Диспозиція і цілісність абзацу.
3. Вступ і заключна частина.
 - 3.1. Основні функції і характеристики вступу.
 - 3.2. Поняття заключної частини.
 - 3.3. Взаємозв'язок вступу і висновку.

Рекомендована література

1. Важинський С.Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 260 с.
2. Дроздов В. Академічне письмо: 20 порад щодо написання академічних текстів та представлення результатів дослідження. Ізмаїл : ІДГУ, 2019.
3. Лопатіна В. Письмові завдання в університетах України та США: погляд академічного райтера.
URL: [https:// commons.com.ua/ru/poglyad-akademichnogo-rajtera/](https://commons.com.ua/ru/poglyad-akademichnogo-rajtera/).
4. Мацько Л. І., Денискіна Г. О. Українська наукова мова (теорія і практика) : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 272 с.
5. Семеног О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
6. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посібник. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.

7. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с.

Питання для обговорення

1. Чому важливо правильно формулювати тезу перед написанням тексту?
2. Як взаємопов'язані логічний порядок і цілісність тексту?
3. Чому абзац є ключовим елементом тексту?
4. Як нелінійна організація тексту впливає на його сприйняття читачем?
5. Які труднощі можуть виникнути при використанні причинно-наслідкового порядку?
6. Як застосування різних процедур впливає на переконливість тексту?
7. Чи може бути ефективним текст без чіткої тези? Обґрунтуйте відповідь.
8. Чому 3D-модель Гріна є корисною для організації тексту?
9. Як вибір логічного порядку впливає на розуміння тексту?
10. Як можна застосувати знання про структуру тексту у повсякденному житті?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Сформулюйте аргументовану відповідь на запропоновану тезу, підкріплюючи свої міркування конкретними фактами. Викладіть думки логічно та зв'язно, дотримуючись принципів академічного письма. Після написання тексту проаналізуйте його з точки зору психологічних аспектів письма: чи легко сприймається викладене, чи вдалося вам чітко структурувати матеріал і уникнути упередженості? Відредагуйте свій текст, звертаючи увагу на можливі недоліки в аргументації, логічній послідовності та стилі викладу.

Теза для аналізу:

«Справжнє знання — це не сукупність відірваних фактів, а здатність їх інтерпретувати та використовувати відповідно до ситуації».

Завдання 2. Проаналізуйте наведене визначення поняття «текст» з позиції його змістовної повноти, чіткості та відповідності сучасним лінгвістичним підходам. Визначте, які ключові характеристики тексту відображено у цьому визначенні, а які, на вашу думку, залишилися поза увагою автора. Зверніть увагу на структурні та функціональні особливості тексту, що згадуються у визначенні: цілісність, лінійність, тематичні, логічні, смислові, сюжетно-композиційні та формально-граматичні зв'язки. Проаналізуйте, наскільки ці параметри є вичерпними для характеристики тексту як комунікативної одиниці. Обґрунтуйте свою позицію, використовуючи додаткові наукові джерела або приклади з різних сфер комунікації (літератури, медіа, реклами, наукових текстів тощо). За можливості наведіть власний варіант уточненого визначення тексту, яке, на вашу думку, було б більш комплексним і відповідало сучасному розумінню цього поняття.

«Текст (від лат. textum – тканина, сплетіння, поєднання) – це писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у тематичну і структурну цілісність. Отже, текст виступає обов'язковим складником комунікативного процесу, допомагає фіксувати, зберігати і передавати інформацію в просторі й часі».

Завдання 3. Сформулюйте академічний текст, у якому розкриєте тезу про те, що академічна доброчесність і культура є не лише основою розвитку сучасного університету, а й життєвою необхідністю. У своїй роботі обґрунтуйте значення академічної доброчесності для якісної освіти, наукового прогресу та формування моральних орієнтирів у суспільстві. Спираючись на нормативні документи, міжнародні стандарти та реальні академічні практики, проаналізуйте, як дотримання або порушення принципів академічної доброчесності впливає на освітнє середовище. Розгляньте наслідки недоброчесної поведінки, зокрема плагіату, фабрикації даних, фальсифікації результатів досліджень, та визначте можливі стратегії забезпечення

академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Окрему увагу приділіть особливостям реалізації категорій об'єктивності, суб'єктивності й оцінності при подачі теоретичних відомостей.

У тексті використовуйте наукові джерела, що містять аналітичні дослідження або міжнародні документи, проілюструйте свої міркування реальними кейсами чи статистичними даними. Забезпечте академічний стиль викладу та логічну структуру роботи, що включатиме вступ, основну частину та висновки.

Завдання 4. Розгляньте особливості мовних засобів у текстах наукового та художнього стилю. Зверніть увагу на їхню функцію, призначення та вплив на сприйняття інформації. Проаналізуйте, як добір лексики, синтаксичні конструкції та способи подання матеріалу відрізняють ці стилі між собою. Спробуйте пояснити, чому такі відмінності є важливими для кожного з цих типів текстів. Наведіть приклади, що ілюструють ваші спостереження.

Приклад художнього тексту :

В одному рибальському селі на самому березі жив старий рибалка. Звали його Білоусом. І була в нього донька – білява красуня. Любила вона розпустити білі коси на високій кручі над морем, щоб зітер ними бавився. Підніме догори руки й гукає:

Вітре буйний! Не боюся тебе. Подми іще сильніше!.. Одного разу вибігла на кручу і загукала:

Вітре-вітрило, забери мене до себе в гості! І тут здійнявся вихор, не встигла й опам'ятатись, як полетіла з простір синього неба. Дужий вітер підкорив і поніс її до себе в гості.

Опустилася на якомусь загадковому острові. Кругом лише море безкрає, а на острові казкова краса: дивовижні дерева, трави, квіти. Особливо вабили зір квіти, а серед них – квітка білої троянди. Довго милувалася тією красою, а тоді вже злякалася, що опинилася хтозна-де сама-самісінька. Сіла на

травичку і затужила за батечком, бо матері в неї – сироти – не було. Упала сльозинка на білу квітку троянди. І заговорила Троянда людським голосом:

Не плач, красуне, не тужи, а послухай, що я тобі пораджу. І коли сонце стане на обідню пору, сюди прилетять красень-сокіл і голуб обскубаний. Сокіл сяде тобі на ліве плече ближче до твого серця. Почне тобі соколину пісню співати, крилом по лицю гладити. А голуб обскубаний сяде тобі в ногах, вклониться і заворкує. Його ти й приласкай, приголуб. А сокола не чіпай і не голуб його, бо тільки приголубиш, то одразу станеш білою трояндою і назавжди залишишся на цьому острові, а батечка свого вже не побачиш. Батечко твій – хоробрий рибалка. Він не боїться вітру і в шторм ловить рибу, його всі рибалки поважають. А любить він тебе понад усе на світі.

А відкіля ти все знаєш, ніжна Трояндо?

Знаю, бо хороше далеко чути... Поглянь, скільки тут білих троянд. Але ми не квіти, ми наречені того сокола-вітру, бо приласкали спочатку сокола, а на голуба і не глянули.

А чому ви на острові безлюдному поселилися?

Бо, як і ти, просили вітра, щоб у гостях у нього побувати... Приголуб, сестро, голуба. Не дивись на красу сокола. Голуб – то життя, а сокіл – неволя. Сокіл кожної ночі знімає з нас свої чари, ми стаємо людьми, розважаємо його танцями. Коли починає світати, ми стаємо трояндами. І так усе життя. Якщо сокіл розсердиться і почне бити голуба, ти, сестро, накрий голуба своїми світлими косами і цим його врятуєш. Той голуб потім багато добра тобі зробить. Буде все життя служити тобі вірою і правдою. А як не накриєш косами, то голуб загине, і ти вже ніколи з цього острова не повернешся додому. Прощай, красуне, бо скоро прилетять гості – добро і зло. Будь мудра.

Спасибі за пораду і низький уклін тобі, Біла Трояндо. Недовго довелося чекати. Прилетіли сокіл і голуб. Один красивий та прудкий. Другий змучений, з сумними очима. Перший сів красуні на ліве плече ближче до серця і почав крильцями обіймати. Другий сів у ногах і нахилив засмучену голову, мов

уклонився красуні. Весь обскубаний, і тіло його в ранах. Взяла красуня нещасного голуба, пригорнула до серця і косою накрила. А на сокола, що сидів на лівім плечі, і не глянула (Л. Павленко).

Приклад наукового тексту

Всі фізіологічні і біохімічні процеси в рослинних організмах активно відбуваються при плюсових температурах. Фотосинтез у сільськогосподарських рослин починається при температурі повітря вище 0°C , найвища інтенсивність спостерігається при температурі $+20\ldots 30^{\circ}\text{C}$. Дальше підвищення температури різко знижує інтенсивність фотосинтезу, а при температурі $+40\ldots 45^{\circ}\text{C}$ він повністю припиняється, при $+60\ldots 70^{\circ}\text{C}$ у більшості з рослин припиняється життєдіяльність і руйнуються складні білкові структури. Дихання рослин може проходити і при мінусовій температурі. Нижня її границя у більшості рослин « -10°C », а у зимуючих частин рослин, наприклад, у бруньок дерев, помітне дихання спостерігається навіть при « $-20\ldots -30^{\circ}\text{C}$ ». Рослини при низьких температурах гинуть від зневоднення протоплазми і подальшого руйнування її кристалами льоду. У цілому температурні межі життєвих функцій рослин досить вузькі – від -10 до $+70^{\circ}\text{C}$. Згубно діють на рослини різкі зміни температури ґрунту взимку. Раптові зниження температури, а потім відлига і знову різке похолодання призводять іноді до повної загибелі озимих.

Для повного циклу розвитку різним сільськогосподарським культурам потрібна неоднакова кількість тепла, яка визначається загальною сумою плюсових температур за період вегетації. Основним джерелом тепла для рослин є сонячна радіація. Надходження її змінюється в широких межах залежно від широти та часу доби, а також від стану атмосфери. Другим джерелом є тепло ґрунту, яке виділяється мікроорганізмами при розкладанні органічної речовини і в результаті екзотермічних хімічних реакцій. Всі інші джерела тепла для ґрунту, наприклад, внутрішня теплота земної кулі, енергія

радіоактивного розпаду елементів, теплота змочування і конденсації водяної пари мають невелике значення.

Завдання 5. Розкрийте значення поданих понять, враховуючи їх використання в академічному письмі та науковій комунікації. Оберіть чотири поняття та складіть з ними речення.

Поняття: рецензія, верифікація, периферійний, змістовність, цензура, фальсифікація, колоквіум, аргументація, консенсус, резолюція, абсурд, анулювання, повторне структурування, заувага, післямова.

Завдання для самостійної роботи

1. Оберіть тезу з наукового тексту на тему, яка вас цікавить, і поясніть, чому вона відповідає правилам формулювання тез.
2. Проаналізуйте три тексти, визначивши в кожному тезу та логічний порядок викладу.
3. Напишіть абзац із логічним зв'язком між реченнями.
4. Напишіть коротке есе (200–300 слів), використовуючи одну з логічних структур: хронологічну, ієрархічну, порівняльно-зіставну або причинно-наслідкову.
5. Створіть схему для власного тексту, позначивши в ній основні етапи: тезу, аргументи, структуру доказів і висновок.
6. Напишіть вступ і висновок для наукового тексту на обрану тему, дотримуючись принципів організації цілісного тексту.
7. Проаналізуйте будову абзаців у власному або запропонованому тексті, перевібивши їхню логічну зв'язність і відповідність загальній структурі.
8. Використовуючи метод мапування, організуйте ідеї для тексту, пов'язаного з академічним письмом, і поясніть вибір ключових аргументів.
9. Оберіть два тексти різного типу (есе-доказ і есе-порівняння) і виконайте їх аналіз.

10. Напишіть короткий текст, у якому буде чітко прослідковуватися єдина теза, логічний розвиток думки та зв'язок між усіма частинами.

Тестові завдання

1.Що є основною об'єднувальною ідеєю тексту?

- а) використання порівняльного аналізу;
- б) єдина об'єднувальна ідея або ключове питання;
- в) використання аргументації;
- г) чітка структура тексту.

2.Де у тексті має бути сформульована теза?

- а) лише у вступі;
- б) у будь-якій частині тексту;
- в) у вступі, а розкриття відбувається в основній частині;
- г) у висновку.

3.Яке з тверджень є правильним щодо тези?

- а) теза є загальним твердженням без потреби в доказах;
- б) теза є центральною ідеєю, яку потрібно довести;
- в) теза може містити лише факти;
- г) теза не може бути змінена під час написання тексту.

4.Який з наведених логічних порядків НЕ згадується в тексті?

- а) хронологічний;
- б) ієрархічний;
- в) радіальний;
- г) дедуктивний.

5.Що є ключовим елементом тексту?

- а) речення;
- б) абзац;
- в) розділ;
- г) висновок.

6.Яка процедура не належить до наведених у тексті?

- а) огляд;
- б) доказ;
- в) вигадкування;
- г) порівняння.

7. Як формулюється теза?

- а) вона повинна містити лише факти;
- б) вона повинна мати аргументацію та обґрунтування;
- в) вона має бути дуже загальною;
- г) вона має бути сформульована тільки в кінці тексту.

8. Яка структура тексту допомагає зберегти його логічність?

- а) випадковий порядок аргументів;
- б) побудова тексту з абзаців із чіткими зв'язками;
- в) відсутність чіткої організації;
- г) використання лише коротких речень.

9. Що відображає 3D-модель Гріна?

- а) зв'язок аргументів і фактів;
- б) сукупність процедур аналізу;
- в) структуру доказової бази;
- г) всі варіанти правильні.

10. Яке твердження про тезу є хибним?

- а) вона має бути сформульована перед написанням тексту;
- б) вона не може змінюватися в процесі написання;
- в) вона має бути центральною ідеєю тексту;
- г) вона має містити позицію автора.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

ЛОГІКО-СИНТАКСИЧНІ ТРУДНОЩІ АКАДЕМІЧНОГО ТЕКСТУ

План

1. Інструментарій аналітичного мислення.
2. Основні принципи зв'язного тексту.
3. Синтаксис в академічному тексті.
 - 3.1. Проблеми пунктуації.
 - 3.2. Засоби зв'язку.
 - 3.3. Синтаксичні конструкції.

Рекомендована література

1. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика української мови : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 256 с.
2. Гінзбург М. Синтаксичні конструкції у фахових текстах: практичні висновки з рекомендацій мовознавців. Вісник: Проблеми української термінології. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2008. № 620. С. 26–32.
3. Дуденко О.В. Синтаксис української мови: навчальний комплекс. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 208 с.
4. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
5. Словник української мови: в 11 томах. Том 6, 1975. С. 557.
URL: <https://sum.in.ua/>
6. Токарська А.С., Кочан І.М. Культура фахового мовлення: навч. посібник для студ. вузів. Львів : Світ. 2003. 232 с.
7. Українська мова: Енциклопедія. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. 824 с.

Питання для обговорення

1. Які основні елементи входять до інструментарію аналітичного мислення?
2. Чому зв'язність тексту є ключовим критерієм академічного письма?

3. Які типові помилки виникають при побудові зв'язного академічного тексту?
4. Як правильно використовувати засоби зв'язку в академічному тексті?
5. Чому синтаксична структура речення важлива для академічного письма?
6. Які основні проблеми пунктуації зустрічаються у складних синтаксичних конструкціях?
7. Як порушення логіко-синтаксичних правил може впливати на сприйняття академічного тексту?
8. У чому полягає різниця між простими та складними синтаксичними конструкціями в академічному тексті?
9. Як впливає надмірне використання складнопідрядних речень на читабельність тексту?
10. Які техніки можна застосовувати для покращення логічної зв'язності академічного тексту?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Проаналізуйте текст наукової статті та визначте, які засоби зв'язку використовуються.

Як потужний каталізатор сприйняття, експресивність істотно підвищує прагматичний потенціал тексту. Але якщо в публіцистичному чи художньому творі вона слугує для прямого емоційного впливу на читача, то в науковому її призначення інше – посилити ясність, підкреслити важливу інформацію, передати внутрішню енергію дослідника. Різновидами експресивного в науковому тексті виступають емоційність, образність, оцінність. У текстах різних авторів час від часу знаходимо сліди захоплення предметом дослідів, то більші, то менші вияви інтелектуальних емоцій : «Марія» – вершина Шевченкової великої простоти, і разом з тим – яка вона глибока, і складна, і невичерпна! (І.Дзюба). Не надмірна, зі смаком застосована експресивність уяскравлює думку, приваблює читача : Уперше французька мова пов'язалася не тільки з блиском французької культури, а й з блиском французьких багнетів (О.Ткаченко).

Образність науковому викладу не чужа, тому що без порівняння немає зрозуміння, а саме в аналогіях образне мислення сильніше за поняттєве. І хоч аналогія не є строгим доказом (висновки на її підставі не вірогідні, а правдоподібні), часом вона здатна повідомити більше, ніж найдовший опис чи докладні роз'яснення. Це своєрідна образна підтримка наукової думки : Інформаційна система організації, її інформаційні ресурси є «нервовою системою» будь-якої системи управління (В. Гужва), Як у коморі хорошого господаря різні речі розташовані по певних полицях та скриньках, так в арсеналі фактів, що ними оперує хімія, неодмінною умовою є раціональна система (О.Голуб). Виявом образності є й практика метафоричного термінотворення, поширена в мові багатьох галузей : валютний коктейль, вірусний маркетинг, демон Максвелла, клітинне сміття, нудота тексту, хмарні технології та ін. Яскрава авторська індивідуальність (надто в гуманітарних науках) пожвавлює думку й приносить естетичне задоволення. Вона здатна здобути авторові більше учнів і послідовників, дає нагоду успішно працювати в науково-навчальному та науково-популярному жанрах. Огляд літератури, альтернативні гіпотези, роз'яснення й захист власних позицій, результати та шляхи їх здобуття – усе це потребує оцінювання. Воно буває як схвальним (блискучий, глибокий, неперевершений, перспективний, ретельний, слушний, унікальний), так і критичним (бездоказовий, дилетантський, застарілий, непереконаливий, поверховий, примітивний, скороспілий, фантастичний).

У багатьох випадках емоційність, образність, оцінність у науковому тексті засвідчують, що автор прагне налагодити контакт із читачем. Елементи експресивності активізують сприйняття, допомагають привернути увагу, загострити проблему, полегшують сприйняття важких ділянок тексту, примушують думати й тоді, коли читання вже завершене. Експресивне не порушує стильову витриманість наукового мовлення, за умови якщо виявляється помірно й не призводить до алогізмів чи тенденційності.

(П. Селігей).

Завдання 2. Переробіть уривок тексту, який містить граматично неправильні синтаксичні конструкції, зробивши його більш читабельним.

«Як я розумію поняття свободи».

Найчастіше такого роду аналіз розпочинають з пояснення або дослівного визначення предмету обговорення. Проте, досліджуючи сферу юриспруденції, досить складно дати точне визначення поняттю свободи. Це й не дивно, адже для кожного індивіда воно означає щось інше. У когось на думку спершу спадає свобода вираження поглядів, у іншого – свобода пересування, а ще в когось свобода від зовнішнього впливу. З одного боку, невизначеність в юридичній сфері вважається певним недоліком, проте у цьому випадку я вбачаю можливість досягнути такої кількості тлумачень, яка дозволить подивитися на проблему багатогранно. Адже притриматися однієї думки тут просто неможливо. До формулювання чіткого опису змісту свободи не дійшли й видатні філософи та вчені, тому на наступних сторінках ви побачите мій аналіз у поєднанні з іншими відомими джерелами, які мені допомогли краще в цьому розібратися.

Прийнято вважати, що свобода як така надається людині з народження і не повинна залежати від стороннього впливу. Незважаючи на такий досить «сухий» та неповний варіант опису, більшість моїх колег відразу зрозуміє, про що йде мова. Утім, варто зазначити, що це лише у модерної людини одразу виникає певна асоціація з поняттям свободи. Раніше таке розуміння вважалося привілеєм, а не правом. Тут варто згадати про те, що свобода як суб'єктивне право була включена у перелік першого покоління прав людини, який називають природними правами. Утім, в стародавні часи теж вірили в те, що свобода надається людині від Бога й з народження. Уже тоді основою регулювання суспільних відносин було вищезгадане природне право, за яким стоїть чітке суспільне розмежування на тих, хто править, і тих, хто мусить підкорятися. Так само це стосувалося форми правління, адже для створення цивілізованого суспільства потрібен був лідер, який стане на чолі цілого народу. З плином часу людина, будучи за модерними тлумаченнями

конституційного права, найвищою цінністю – суб'єктом права, стала несподівано для себе об'єктом права. Тим самим об'єктом, ставлення до якого було ставленням до товару на ринку. При цьому проблема рабства полягала ще й в тому, що суб'єкт не лише прирівнювався до товару, але й був справжнім товаром на ринку. Саме ці темні сторінки історії людства показали мені, що свобода є першочерговою в сенсі належності людини самій собі. Ми – сучасне покоління, справді можемо не знати цінності свободи, адже ми народилися в ХХІ столітті. Однак з розвитком суспільства розвиваються й наші потреби. Якщо проблемою минулого вважалося обмеження або відсутність, так званої, зовнішньої свободи, то згодом перед наукою права постала відома проблема обмеження або відсутності також свободи внутрішньої. На перший погляд, це неабияке досягнення людства – відміна рабства, але як щодо можливого визнання того, що згодом «зовнішнє» рабство просто замінили на рабство «внутрішнє»? У часи тоталітарного режиму всі вже мали свободу, але ми не випадково порівнюємо страждання людей у тоталітарний період з рабством у ХХVII-XVIII ст. Справа полягає в тому, що історія довела – лише зовнішньої свободи людям недостатньо. Людина повинна мати право на власний вибір, на свободу діянь (також бездіяльності), на вираження власної думки, на сповідування вільно обраної віри. Людина повинна мати власне право, на власний вибір у власному просторі свободи. Адже вона людина, жива істота, яка небезпідставно відрізняється від тваринного світу певними характерними рисами. Неможливо в людини відібрати чи знищити те, що вона не контролює або що було прищеплено їй з народження. Почуття є різні й вони існують у кожного. Якщо кожен наділений почуттями, то чи є виправдання у тих, хто жадає заради якоїсь мети обмежити те, що дано всім нам однаковою мірою? Саме тому це вважається злочином, вважається несправедливістю, справжньою проблемою, коли людина, держава, або будь-яка інша офіційна інституція обмежують людину не тільки в зовнішній, але й у внутрішній її свободі. Ми не вправі розмежовувати ці поняття свободи, вони повинні бути

невіддільними та притаманними кожному суспільству, незалежно від минулого, незалежно від зовнішніх чи внутрішніх чинників, незалежно від рис, які певним чином відокремлюють одну людину від іншої. Але, знову ж таки, хіба існує сталий приклад відносно того, яка повинна бути «нормальна» людина? Те, що через певні історичні обставини «білі люди» мали більше можливостей, не означає, що вони є володарями світу, які були упривілейовані правом свободи від самого народження. На моє переконання, свобода взагалі не повинна бути правом. Навіщо називати правом, яке можна обмежити, те що нібито всіма вважається невід'ємним? При цьому я не заперечую, що ці мої думки можуть бути реалізовані за умови, що ідеалізоване сприйняття суспільства в системі людських взаємин стане реальністю. Оскільки ж ми розуміємо, що існує надзвичайно маленька вірогідність виникнення і розвитку такого ідеалізованого суспільства, ми можемо перейти до конкретнішої проблеми законного обмеження або позбавлення свободи за скоєний злочин.

На цьому рівні я вірю в справедливе покарання з метою морального перевиховання людини, якщо таке моральне перевиховання може відбутися. У той же час, як мені здається, не варто переступати межі із визначенням того, за що саме можна позбавити свободи людину. Адже у сталінські роки справедливі скарги на владу вважалися державною зрадою, за це саджали за ґрати, відправляли в табори і заслання. Як на мене, радянський період є «блискучим» прикладом посягання на саме поняття свободи: починаючи від заборони свободи слова та права на повстання, до позбавлення свободи в тюрмах, на примусових роботах, у таборах і засланнях. Усі ці події нагадують якесь «воскресіння» рабства під іншою назвою. Згадаймо і ту чималу кількість українських правозахисників, дисидентів, які в часи совкового тоталітаризму боролися за основоположне право на свободу у всіх його значеннях та розуміннях.

Відтак, обмеження свободи як покарання варто застосовувати лише до тих, хто насправді винен за вчинене ним те або інше злочиння. Водночас, навіть у цьому випадку відбування покарання варто пам'ятати про

внутрішню свободу людини. Зокрема, під час ув'язнення людина не повинна виконувати те, що принижує її гідність і честь, адже за таких умов ув'язнення скидається більше на спробу приниження однієї людини заради доведення переваги над нею іншої. Заборона тортур, застосування яких, як на мене, є типовим показником верховенства однієї людини над іншою, нагадує сценарій відносин пана та раба (власники мали право робити все, що завгодно зі своєю «власністю», нам відомі їх жорстокі покарання). Абсолютно правовою я також вважаю свободу вибору ув'язненої людини, працювати їй чи ні. Знову ж таки, нам заборонено повторювати помилки минулого, серед яких примусова праця ув'язнених, яка використовувалася як дешева робоча сила для інновацій радянської економіки, а також інших потреб у тоталітарному світі. Люди мусять відбувати покарання, однак що нам нагадує примус працювати під тиском погроз, чи при поганому самопочутті, чи на особливо небезпечних роботах, які можуть завдати шкоди людині? Очевидно, що відповідь на це питання немає сенсу вкотре повторювати.

Насамкінець, я хочу ще раз наголосити на тому, наскільки є важливим таке (на перший погляд – примітивне) поняття свободи. Хоча це поняття трактується кожним по-своєму, проте кінцева думка у всіх одна і та сама: поняття свободи не є однозначним, причому його багатозначність дозволяє охопити чималу кількість важливих аспектів забезпечення комфортного життя людини. Мушу повторити, я трактую для себе свободу не як право, а як щось невід'ємне, що не просто надається з народження, а їй повинно супроводжувати людину впродовж всього її життя у виборі вірити чи не вірити, їхати кудись чи залишитися, висловлювати свої думки чи промовчати, придбати щось чи утриматися від цього, вчиняти щось, чи зачекати, пишатися чимось чи за чимось так само шкодувати. Ми є вільними від природи. Менш вільними, ніж дика тварина, однак більш вільними, ніж людина минулого чи позаминулого століття.

Христина Борщук.

Завдання 3. Напишіть невеликий фрагмент академічного тексту, використовуючи щонайменше три різні засоби зв'язку.

Завдання 4. Виявіть та поясніть можливі проблеми синтаксису у наведеному тексті.

Толерантність у суспільстві, мабуть, є одним з найяскравіших показників рівня культури членів такого суспільства. На моє глибоке переконання, демократія може бути лише в тій країні, де поважають людей, які сповідують іншу релігію та мають відмінні політичні чи будь-які інші погляди й переконання, адже толерантність є не тільки важливим принципом, а й необхідною умовою миру та соціально-економічного розвитку держави.

По-перше, толерантність у суспільстві дає можливість людям бути захищеними від масової дискримінації, релігійного переслідування, залякування, виявів ксенофобії, расизму, фашизму.

Тема етнічної толерантності порушена в багатьох творах світової літератури. Класичний приклад – роман «Хатина дядька Тома» Гарієт Бічер Стоу. Цей твір розповідає про жахливі умови життя рабів у США на початку 1850-х років. Деспотичний Сайман Легрі прагне зробити з доброго та чуйного Тома жорстокого наглядача, проте той не поступається своїм внутрішнім принципам. Чоловік навіть намагається полегшити життя інших рабів. Авторка твору не лише розповідає про рабство, а й ділиться своїми роздумами про його вплив на людину, ганебні наслідки цієї політики для країни.

По-друге, толерантність – це повага до свободи іншої людини, її поглядів, думок, поведінки, прийняття і правильне розуміння різноманіття культур нашого світу. Також толерантне ставлення до осіб з інвалідністю допомагає їм долучатися до активного суспільного життя, бути повноправними членами суспільства, що мають рівні права з іншими громадянами країни.

Наприклад, Україна сьогодні стає більш відкритою для всього світу, а це вимагає готовності українського суспільства до сприйняття європейських цінностей. У нашій країні велика кількість людей з особливими потребами. Наразі в багатьох містах з'явилися світлофори з дублюванням сигналу звуком, пандуси, написи шрифтом Брайля, що є ознакою створення доступного середовища. Толерантне ставлення до людей з обмеженими можливостями доводить, що комфорт таких особистостей – це не їхня приватна, а наша спільна проблема.

Отже, толерантність – це готовність прийняти інших такими, як вони є. Усі люди мають бути повністю інтегровані в суспільство й стати рівноправними незалежно від раси, статі, національності, релігії або інших особливостей. Усе це свідчить про демократію в країні та її розвиток.

Завдання 5. Проведіть експеримент: напишіть один і той самий абзац з використанням різних синтаксичних конструкцій та порівняйте їхню ефективність.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте власний академічний текст, визначте в ньому можливі логіко-синтаксичні проблеми та переписіть його з урахуванням правил зв'язності.
2. Виконайте редагування фрагмента наукової статті, виправивши помилки у пунктуації та синтаксисі.
3. Складіть 5 речень, використовуючи різні засоби зв'язку для логічного переходу між думками.
4. Виберіть наукову статтю та виділіть у ній основні синтаксичні конструкції, поясніть їхню роль.
5. Напишіть коротке есе (200-300 слів) на наукову тему, уникаючи логіко-синтаксичних труднощів.
6. Які основні інструменти аналітичного мислення використовуються при створенні академічного тексту, як вони впливають на його логічність?

7. Які критерії визначають зв'язність академічного тексту, які помилки можуть порушувати цю зв'язність?
8. Як побудова речень у науковому стилі відрізняється від побудови речень у публіцистичному або художньому стилях?
9. Які найпоширеніші проблеми пунктуації виникають у процесі написання академічного тексту, як їх можна уникнути?
10. Як уникнути надмірної складності речень в академічному тексті, зберігаючи при цьому точність викладу?

Тести для самоконтролю

1. Що є основною функцією засобів зв'язку в академічному тексті?

- а) прикрашання тексту;
- б) створення логічних зв'язків між частинами тексту;
- в) зменшення обсягу тексту;
- г) спрощення змісту.

2. Яка синтаксична конструкція вважається типовою для академічного тексту?

- а) просте речення;
- б) риторичні питання;
- в) складнопідрядне речення;

3. Що є характерною ознакою академічного стилю?

- а) використання складних речень із точним змістом;
- б) використання сленгу для залучення уваги;
- в) короткі емоційні вислови.

4. Який розділовий знак найчастіше використовується у складнопідрядних реченнях?

- а) двокрапка;
- б) кома;
- в) тире.

5. У чому полягає основна проблема логіко-синтаксичних труднощів в академічному тексті?

- а) у відсутності термінів;
- б) у надмірному використанні складних синтаксичних конструкцій;
- в) у використанні простих речень.

6. Який тип складного речення найчастіше використовується у наукових текстах?

- а) складносурядне;
- б) складнопідрядне;
- в) безсполучникове.

7. У чому полягає головна проблема надмірного використання пасивних конструкцій в академічному тексті?

- а) вони роблять текст занадто розмовним;
- б) вони ускладнюють розуміння авторської позиції;
- в) вони роблять текст менш науковим.

8. Яке речення НЕ містить пунктуаційної помилки?

- а) Отже, можна зробити висновок, що проблема є актуальною;
- б) Отже можна зробити висновок що проблема є актуальною;
- в) Отже, можна зробити висновок що проблема є актуальною.

9. Що з наведеного є типовим для академічного тексту?

- а) використання сленгу;
- б) використання складних і чітко визначених термінів;
- в) часте вживання вигуків та експресивних конструкцій.

10. Який із варіантів відповідає правильному порядку слів у науковому тексті?

- а) Використано було новий метод аналізу;
- б) Було використано новий метод аналізу;
- в) Метод аналізу новий використано було.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

НАУКОВА СТАТТЯ ЯК САМОСТІЙНИЙ НАУКОВИЙ ТВІР. КУЛЬТУРА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ: ЦИТУВАННЯ Й ПОКЛИКАННЯ. УКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЇ.

План

1. Поняття про статтю як самостійний науковий твір. Класифікація та призначення статей.
2. Підготовка наукової статті.
3. Необхідні вимоги до статті.
4. Правила бібліографічного опису. Національний стандарт України.
5. Функціональне призначення бібліографії.
6. Правила цитування та покликання в науковому тексті.

Рекомендована література

1. Боженко О., Корян Ю., Федорець М. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : метод. рекомендації. Київ : УБА, 2016. 117 с.
2. Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : навч. Посібник. Суми : СумДПУ, 2016. 260 с.
3. Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф. Українське наукове мовлення : лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. Харків, 2000. 97 с.
4. Назаровець С. Відкритий доступ до наукових цитувань : практ. Київ : ДНТБ України, 2019. 33 с.
5. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: навч. посіб. Київ : «Центр навчальної літератури», 2006. 312 с.
6. Семеног О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 252 с.
7. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посібник. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.

Питання для обговорення

1. Що таке науковий стиль і які його основні функції?
2. Які основні різновиди наукового стилю існують? Наведіть приклади.
3. Які головні мовні засоби характерні для наукового стилю?
4. Чим відрізняється власний науковий стиль від науково-популярного?
5. Яке місце займає академічний підстиль у науковому мовленні?
6. Якими є основні ознаки наукової статті?
7. Як класифікують наукові статті за змістом?
8. Чому важливо дотримуватись логічності та чіткості у наукових текстах?
9. Які етапи підготовки написання наукової статті?
10. Як правильно формулювати заголовок наукової статті?

Проблемно-пошукові завдання

Завдання 1. Сформуйте бібліографію різних наукових праць, що є актуальними та використовуються під час вивчення фахових дисциплін. Під час роботи врахуйте різні аспекти: сучасні підручники, монографії, статті у фахових журналах, матеріали конференцій, нормативні документи та авторитетні джерела онлайн. Зверніть увагу на міждисциплінарний підхід, включаючи літературу з дотичних сфер, що сприяють глибшому розумінню.

Завдання 2. Проаналізуйте запропонований або самостійно обраний науковий текст і визначте його основні мовні особливості. Зверніть увагу на характерні риси наукового стилю, зокрема: узагальненість і абстрагованість викладу, насиченість інформацією, чіткість і об'єктивність подання матеріалу, точність і конкретність формулювань, логічну послідовність викладу думок, монологічну та лінійну структуру тексту. Наведіть приклади з тексту, що підтверджують наявність зазначених рис.

URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f68cd2f3-f99b-4738-8d95-acacf7cec1f6/content>

Завдання 3. Складіть і проаналізуйте зразки мовних конструкцій, які сприяють встановленню та підтримці наукового спілкування. Зокрема, зверніть увагу на форми звертання, способи представлення інформації, прийоми привернення та утримання уваги аудиторії, а також мовні засоби завершення комунікації. Оцініть, як ці формули відповідають нормам наукового стилю та забезпечують офіційність, чіткість і коректність спілкування в академічному середовищі.

Завдання 4. Підготуйте анотацію до запропонованої або самостійно обраної наукової статті, використовуючи специфічні мовні засоби наукового стилю. В анотації чітко окресліть тему та актуальність дослідження, його мету, завдання, методи (за потреби), основні результати та висновки. Забезпечте логічну послідовність викладу, лаконічність, змістовну насиченість і нейтральний стиль. Після написання анотації оцініть її відповідність вимогам наукового стилю, проаналізувавши використані мовні конструкції. Наведіть приклади з власного тексту або інших наукових джерел, які підтверджують застосування характерних для наукової комунікації мовних засобів.

URL:<https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/63/60>

Завдання 5. Проведіть детальний аналіз термінологічного апарату у поданому уривку з наукового тексту, звертаючи увагу на специфіку використання термінів у певній галузі знань. Визначте, які саме терміни зустрічаються в тексті, якими є їхні основні характеристики (однозначність, точність, системність, відповідність науковій класифікації). Проаналізуйте, наскільки вони є загальноновживаними чи спеціалізованими для конкретної сфери, а також чи використовуються пояснення або дефініції для складних понять.

На основі аналізу зробіть висновки щодо функціональної значущості термінології в даному тексті, її відповідності нормам наукового стилю та можливих труднощів, які можуть виникати при сприйнятті матеріалу. За можливості запропонуйте варіанти покращення термінологічної складової тексту для підвищення його чіткості та доступності.

З огляду на це, перш за все важливо розглянути поняття «термін», його ознаки та складові. Академічний тлумачний словник української мови пояснює: «Термін – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» або «Слово або вислів, що вживається в тому чи іншому середовищі, на певній території, людьми певного фаху.». Словник іноземних слів тлумачить поняття термін таким чином: «Термін – (лат. *Terminus* – межа, край) слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.». У Великому тлумачному словнику української мови знаходимо таке пояснення: «Термін – слово або словосполучення, яке позначає спеціальне поняття в науці, техніці, мистецтві.». Тлумачний словник англійської мови Меріам-Вебстер пояснює термін таким чином: «Термін – слова або вираз, що має точне значення в деяких випадках використання, або характерні для науки, мистецтва, професії чи предмета.»

Ветеринарна термінологія має здебільшого однакове походження з медичною термінологією. Стосовно розвитку ветеринарної термінології дослідник зазначає: «У ветеринарній термінології можна спостерігати два абсолютно різних явища: дуже точно відпрацьовану, міжнародно-стандартизовану анатомічну термінологію та клінічну термінологію всіх медичних галузей, що характеризується певним термінологічним хаосом та стрімким розвитком. Основна причина цього явища – швидкий розвиток наукових знань та необхідність негайно називати нові методи, захворювання, симптоми тощо. Всі спроби уніфікації клінічної медичної термінології на міжнародному рівні до цих пір здебільшого були безуспішними.»

Тому, до загальнонаукових ветеринарних термінів відносимо: *system* (система), *research* (дослідження), *analysis* (аналіз), *investigation* (дослідження), *method* (метод), *type* (тип), *norm* (норма), *equipment* (обладнання), *productivity* (продуктивність), *process* (процес), *structure* (структура), *laboratory* (лабораторія). В словосполученнях ветеринарної

спеціальності ці загальнонаукові терміни будуть мати конкретнішу семантику, наприклад: *microbiological laboratory* (мікробіологічна лабораторія), *cardiovascular system* (серцево-судинна система), *inflammation process* (процес запалення). Міжгалузеві ветеринарні терміни здебільшого тісно пов'язані з медичними, біологічними, ботанічними, хімічними, рідше з соціо-гуманітарними та економічними. Досить широким є використання термінів, що мають спільний понятійний апарат. Більшість таких ветеринарних термінів мають однакові лексико-семантичні поля з медичними, наприклад: *blood* (кров), *heart* (серце), *liver* (печінка), *patient* (пацієнт), *treat* (лікувати), *bone* (кістка), *disease* (хвороба), *lungs* (легені), *kidneys* (нирки), *spleen* (селезінка), *diaphragm* (діафрагма), *anesthesia* (анестезія), *bandage* (бандаж), *lymph* (лімфа), *congestion* (закупорення), *duodenum* (дванадцятипала кишка), *tumor* (пухлина), *inflammation* (запалення); біологічними: *DNA* (ДНК), *cell* (клітина), *tissue* (тканина), *antibody* (антитіла), *absorption* (всмоктування); хімічними: *acid* (кислота), *disinfectant* (дезінфектор), *isotonia* (ізотонія), *enzymes* (ензими), *nucleotides* (нуклеотиди); економічними: *economic feasibility* (економічна доцільність), *dairy herd management* (менеджмент молочного скотарства), *pig breeding management* (менеджмент розмноження поросят), *mortality of cattle* (рівень смертності великої рогатої худоби), *forage expenditure* (витрати на купівлю кормів). Спеціалізовані ветеринарні терміни можуть позначати: спеціалістів: *VET* (ветеринарний лікар), *microbiologist* (мікробіолог), *virologist* (вірусолог), *farmer* (фермер); ветеринарні науки: *anatomy* (анатомія), *morphology* (морфологія), *epizootology* (епізоотологія), *therapy* (терапія); обладнання: *microscope* (мікроскоп), *stables* (стайня), *electrocardiograph* (електрокардіограф); назви тварин: *cow* (корова), *pig* (свиня), *calf* (теля), *sheep* (вівця), *bull* (бик); хвороби: *calf pneumonia* (респіраторна хвороба ВРХ), *mastitis* (мастит), *rabbies* (сказ), *dog hip dysplasia* (дисплазія кульшового суглоба собаки), *toxocara* (токсокароз), *feline influenza* (котячий грип); процеси: *dry feeding* (суха годівля), *dry period* (період сухої годівлі), *inflammation* (запалення), *breeding*

(розмноження), *fattening* (відгодівля); частини тіла та органи: *alimentary canal* (травний канал), *mammary gland* (молочна залоза), *hoof* (копито), *horn* (ріг), *reticulum* (ретикулум). Частина ветеринарних термінів як ядро семантичного поля, може мати конотацію зі загальноовживаними словами, наприклад: *heart* – серце словник Меріам-Вебстера позначає не лише орган, а й почуття, доброти тощо; *sheep* – вівця або послухна боязка людина, має негативне значення; *dog* – собака або нікчемна, зневажлива людина, має негативне значення; *herd* – стадо або група людей, які мають спільну мету, має негативне значення; *brain* – мозок або інтелект, розумна людина.

URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v55/18.pdf>

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте наукову статтю з вашої галузі знань, визначивши її основні структурні елементи.
2. Напишіть коротке резюме до наукової статті.
3. Підготуйте анотацію до статті, використовуючи відповідні мовні засоби.
4. Проаналізуйте лекцію з наукового стилю, визначивши її підстиль.
5. Напишіть короткий науковий текст, уникаючи емоційно-експресивної лексики.
6. Виконайте аналіз термінології у вибраному науковому тексті.
7. Дослідіть, які мовні засоби використовуються для доведення наукових тверджень.
8. Підготуйте коротку доповідь про особливості наукового стилю.
9. Проведіть дослідження відмінностей між рефератом і науковою статтею.
10. Виконайте практичне завдання: переформулюйте науковий текст у науково-популярному стилі.

Тести для самоконтролю

1. Яка основна функція наукового стилю?

- а) розважальна;
- б) інформативно-пізнавальна;
- в) емоційна;
- г) оціночна.

2. До якого підстилю належать монографії та дисертації?

- а) науково-популярного;
- б) власне наукового;
- в) науково-ділового;
- г) науково-інформативного.

3. Який основний тип мовлення використовується в наукових текстах?

- а) розповідь;
- б) опис;
- в) роздум;
- г) діалог.

4. Який стиль характеризується використанням великої кількості термінів?

- а) художній;
- б) офіційно-діловий;
- в) науковий;
- г) публіцистичний.

5. Яка ознака НЕ є характерною для наукового стилю?

- а) логічність;
- б) точність;
- в) емоційність;
- г) узагальненість.

6. До якого типу належать статті, що містять систематизовані відомості з певної теми?

- а) оглядові;
- б) повідомлювальні;
- в) дискусійні;
- г) аналітичні.

7. Який вид наукової статті спрямований на ознайомлення широкої аудиторії з науковими досягненнями?

- а) власне наукова;
- б) оглядова;
- в) науково-популярна;
- г) дискусійна.

8. Що є обов'язковим елементом вступу наукової статті?

- а) постановка проблеми;
- б) опис методів дослідження;
- в) аналіз отриманих результатів;
- г) перелік літератури.

9. Який підстиль використовується для створення підручників і навчальних посібників?

- а) власне науковий;
- б) науково-навчальний;
- в) науково-популярний;
- г) науково-діловий.

10. Якому підстилю наукового мовлення притаманне викладення інформації у зрозумілій та доступній формі?

- а) власне науковий;
- б) науково-навчальний;
- в) науково-популярний;
- г) науково-діловий.

Теми для рефератів

1. Академічне письмо: сутність, структура, особливості.
2. Академічна грамотність: сучасні підходи та компоненти.
3. Читання академічного тексту: значення для пізнавальної діяльності.
4. Основи критичного мислення у науковій діяльності.
5. Академічна доброчесність як чинник якісної освіти.
6. Цінності академічної доброчесності у вищій освіті.
7. Академічна культура: визначення, функції та складові.
8. Методи запобігання академічній нечесності.
9. Бухарестська декларація етичних принципів вищої освіти.
10. Плагіат як форма академічного порушення.
11. Види плагіату та їхні наслідки.
12. Законодавче регулювання академічної доброчесності в Україні.
13. Протидія плагіату у сучасних навчальних закладах.
14. Поради з написання академічних текстів без плагіату.
15. Академічне есе: структура та функції.
16. Принцип тріади у написанні академічного тексту.
17. Моделі академічного письма: основні концепції.
18. Гамбургер-модель як метод організації тексту.
19. Центральна модель базового академічного письма.
20. Риторична тріада у побудові наукових текстів.
21. Креативне мислення та його роль у генерації ідей.
22. Методи та технології генерації наукових ідей.
23. Організація академічного тексту: аналіз і синтез.
24. Практика нелінійної організації академічного тексту.
25. Структура абзацу та принцип його логічності.

Теми для есе

1. Академічне письмо: мистецтво чи навичка?
2. Чи достатньо сучасним студентам академічної грамотності?
3. Як критичне мислення впливає на якість наукових досліджень?
4. Чи можлива освіта без академічної доброчесності?
5. Академічна культура: традиції та виклики сучасності
6. Чому академічна доброчесність важлива для суспільства?
7. Як запобігти академічній нечесності у студентському середовищі?
8. Чи ефективні сучасні методи боротьби з плагіатом?
9. Академічне письмо vs. творче письмо: в чому різниця?
10. Які навички допомагають уникати плагіату?
11. Чи може технологія повністю викоринити плагіат?
12. Як навчитися самостійно писати академічні тексти?
13. Які фактори впливають на якість наукових статей?
14. Чому студентам складно писати академічні тексти?
15. Як академічне письмо формує професійні навички?
16. Чи варто змінювати систему академічного письма у вищій школі?
17. Чому критичне мислення є основою академічного письма?
18. Академічний текст: правило чи творчість?
19. Як правильно структурований текст допомагає зрозуміти ідею?
20. Чому важливо слідувати правилам академічного письма?
21. Чи можуть штучні інтелекти замінити академічних авторів?
22. Чому академічна доброчесність є запорукою якісного дослідження?
23. Які виклики постають перед студентами у дотриманні доброчесності?
24. Що змушує студентів вдаватися до плагіату?
25. Чи можна вважати перефразування плагіатом?

Термінологічний словник

Абзац – це структурний елемент письмового тексту, що позначається відступом праворуч і складається з одного або кількох змістовно й логічно пов'язаних речень. Він відображає певну завершену думку або змістовний фрагмент, який гармонійно інтегрується в загальну композицію тексту.

Академічна інформація – це відомості або повідомлення, що стосуються вивчених або ще досліджуваних явищ і фактів реального світу, представлені в межах жанрів наукової комунікації та призначені для використання в освітньому чи дослідницькому середовищі.

Академічна доброчесність – це сукупність морально-етичних засад і правових норм, яких повинні дотримуватися учасники освітнього процесу (студенти, викладачі, дослідники) з метою забезпечення чесності, справедливості та довіри до результатів навчання й наукової діяльності.

Академічне письмо – це письмова форма вираження результатів наукової чи дослідницької роботи, що передбачає використання мовних засобів для представлення нових ідей, обґрунтування гіпотез і вирішення актуальних проблем у відповідній галузі знань.

Академічний текст – це логічно впорядкований, структурований письмовий матеріал, що виконує функцію засобу наукового спілкування й відображає результати досліджень, аналізу чи осмислення наукових проблем.

Багатство академічного мовлення – це характеристика академічного тексту, яка відображає різноманітність використаних мовних засобів, зокрема синонімів, варіативних граматичних конструкцій та стилістичних прийомів, що сприяють унікальності й виразності викладу.

Виразність академічного мовлення – це здатність тексту створювати виразний комунікативний ефект шляхом вдало підібраних мовних засобів, що підсилюють вплив на читача й допомагають краще донести основну ідею дослідження.

Доречність академічного мовлення – це відповідність тексту вимогам стилю, меті й ситуації спілкування, що забезпечує його логічність, точність і змістову гармонійність.

Есе – це невеликий за обсягом авторський текст, що містить суб'єктивні міркування, рефлексії та аналіз певної проблеми, викладені в довільній композиційній формі з акцентом на особисте ставлення автора до теми.

Завершеність – це ознака академічного тексту, яка визначається наявністю чітко сформульованого вступу та логічного завершення, що підтверджує реалізацію авторського задуму.

Зв'язність – це характеристика академічного тексту, що забезпечує логічне поєднання його складових частин, сприяючи плавності й послідовності викладу думок.

Змістовність – це показник інформаційної насиченості академічного тексту, який базується на вичерпному та точному викладі суттєвих аспектів досліджуваної теми.

Компіляція – це створення тексту шляхом поєднання фрагментів із різних джерел без глибокого аналізу й без внесення суттєвих авторських змін, хоча й із зазначенням посилань на першоджерела.

Композиція академічного тексту – це внутрішня організація тексту, яка визначає взаємне розташування його частин відповідно до логіки викладу, жанрових особливостей і функціонального призначення.

Логічність академічного мовлення – це властивість тексту, що проявляється у впорядкованості та послідовності викладу інформації відповідно до логіки наукового пізнання та загальноприйнятих норм аргументації.

Мета – це концептуальна основа академічного тексту, яка визначає його спрямованість, завдання й кінцевий результат, до якого прагне автор під час дослідження певного питання.

Наука – це сфера діяльності людини, що включає збір, аналіз, систематизацію й пояснення фактів, явищ і закономірностей, спрямована на отримання об’єктивного знання про світ.

Наукова інформація – це система знань, що містить перевірені факти, теоретичні узагальнення та висновки, які передаються через наукові тексти різних жанрів.

Необ’єктивне оцінювання – це свідоме викривлення результатів оцінки навчальних досягнень студентів шляхом необґрунтованого заниження або завищення балів.

Нормативність – це відповідність академічного тексту усталеним мовним нормам, що забезпечує його правильність, ясність і відповідність стандартам наукової комунікації.

Об’єктивність – це принцип академічного письма, який передбачає неупереджене представлення фактів, ґрунтовний аналіз та аргументовані висновки без суб’єктивних спотворень.

Оригінальність академічного тексту – це ступінь унікальності авторського викладу, який визначається співвідношенням самостійно сформульованих думок до запозичених матеріалів.

Підстиль академічний (власне науковий) – це напрям наукового стилю, що використовується для написання дослідницьких робіт, статей, монографій, де висвітлюються нові ідеї та результати наукових пошуків.

Підстиль науково-навчальний – це різновид наукового стилю, який застосовується в освітніх матеріалах (підручниках, посібниках, лекціях) для систематизованої передачі знань.

Підстиль науково-популярний – це стиль наукового викладу, що поєднує доступність і точність подачі матеріалу для широкого загалу, використовується в науково-популярних статтях, інтерв’ю, оглядах.

Переконливість – це характеристика академічного тексту, яка забезпечується логічною аргументацією, доказовою базою та чітким обґрунтуванням висунутих положень.

Плагіат – це неправомірне присвоєння авторства на чужий текст, ідеї або наукові результати шляхом їх використання без належного посилання на джерело.

Плагіат академічний – це запозичення чужих наукових матеріалів (текстів, відкриттів, досліджень) без вказівки на їхніх авторів, що порушує принципи академічної доброчесності.

План академічного тексту – це логічна схема розташування матеріалу, яка визначає послідовність розкриття змісту роботи.

Покликання – це елемент академічного тексту, у якому автор звертається до інших джерел з метою підтвердження або доповнення власних аргументів.

Цитування академічне – це дослівне відтворення чужого висловлювання з відповідним оформленням, що використовується для підтвердження думок автора або полеміки з іншими дослідниками.

Основні правила написання есе

Щоб створити якісний текст, необхідно дотримуватися певних принципів, які допоможуть зробити есе логічним, виразним і змістовним.

1. Використовуйте позитивний стиль викладу.

Намагайтеся акцентувати увагу на тому, що є, а не на тому, чого немає.

Позитивний тон робить текст приємнішим для сприйняття.

2. Застосовуйте слова-зв'язки.

Використовуйте сполучні слова та фрази, які забезпечують плавний перехід між частинами тексту й допомагають зберегти його логічність.

3. Зрозумілість і точність висловлювань.

Використовуйте лише ті слова, значення яких вам повністю зрозуміле.

Намагайтеся вразити читача глибиною думок, а не складною лексикою.

Вишукані слова мають бути доречними.

4. Будьте лаконічними.

Намагайтеся висловлювати свої думки чітко й без зайвих слів. Кожне речення повинне нести змістове навантаження.

5. Кожне слово має значення.

Уникайте зайвих повторів та тавтології. Кожна фраза має містити нову інформацію та розкривати тему.

6. Демонструйте активну життєву позицію.

Есе — це не просто текст, а відображення ваших поглядів. Висловлюйте свою думку сміливо, обґрунтовуючи її фактами чи прикладами.

7. Яскравий і виразний фінал.

Останні абзаци мають не лише підсумовувати сказане, а й залишати враження, що запам'ятається. Завершуйте текст сильним акцентом, який викличе роздуми або емоції у читача.

Основні правила складання тез:

Щоб правильно сформулювати тези до тексту, необхідно дотримуватися певного алгоритму, який допоможе виокремити ключові ідеї та структуровано їх подати.

Етапи створення тез:

1. Ознайомлення з текстом.

Спочатку слід уважно прочитати текст, з'ясувати його основну тему, мету й головну думку. Важливо зрозуміти загальний зміст та ідею, яку прагне донести автор.

2. Поділ на смислові блоки.

Виділіть у тексті основні логічні частини, кожна з яких містить окрему ідею або аргумент.

3. Формулювання заголовків до кожної частини.

Дайте кожному виділеному фрагменту стислу й точну назву. Це допоможе скласти своєрідний план тексту та полегшить роботу з тезами.

4. Постановка питань до кожної частини.

Щоб краще зрозуміти основний зміст кожного блоку, поставте запитання: *«Про що йдеться в цій частині?»* або *«Яка головна думка цього уривка?»*.

5. Пошук відповідей у тексті.

Знайдіть у матеріалі ключові фрази або речення, що відповідають на поставлені запитання. Це дозволить виділити головну інформацію, необхідну для формулювання тез.

6. Формулювання тезових тверджень.

Коротко і точно викладіть основні думки тексту. Тези можуть бути сформульовані як:

Власними словами (узагальнене переказування ідей);

Прямими цитатами з тексту (дослівний виклад важливих тверджень).

Важливі рекомендації:

- Кожна теза повинна виражати **завершену думку**.
- Використовуйте **абзаци** для розділення тез: кожен новий абзац — це окрема теза.
- Тези повинні бути **чіткими, лаконічними та логічно пов'язаними між собою**.

Дотримуючись цих правил, ви зможете ефективно структурувати будь-який текст та виділити з нього найважливіше.

ОФОРМЛЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕКСТУ СТАТТІ:

Блок 1. Індекс УДК;

Блок 2 (українською мовою):

- назва;
- ПІ автора;
- назва закладу, де працює автор;
- анотація;
- Ключові слова.

Блок 3 (англійською мовою):

- Resume:
- ПІ автора;
- назва статті. Далі з нового рядка – текст анотації;
- Keywords.

Блок 4. Основний текст статті повинен містити такі елементи :

- постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання порушеної проблеми, і на які спирається автор; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки дослідження й перспективи подальшої роботи в цьому напрямі.

Блок 5. Список використаних джерел (мовою оригіналу):

- підзаголовок «Список використаних джерел» (відцентровано);
- перелік використаних джерел (12 пт, звичайний шрифт) подається в алфавітному порядку, оформлюється згідно ДСТУ 8302:2015.

Блок 6. Список використаних джерел (англійською мовою):

- підзаголовок «References» (відцентровано);
- список використаних джерел із дотриманням міжнародних вимог.

Блок 7. Коротка довідка про автора (авторів) українською та англійською мовами: прізвище, ім'я, ім'я по батькові – науковий ступінь, учене звання, посада, власний e-mail; назва ЗВО, юридична адреса закладу.

Рекомендована література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2017. 169 с.
2. Антонова О. Е. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. С. 14–41.
3. Важинський С.Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
4. Гінзбург М. Синтаксичні конструкції у фахових текстах: практичні висновки з рекомендацій мовознавців. Вісник: Проблеми української термінології. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2008. № 620. С. 26–32.
5. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навч. посіб. для студ. 1-го курсу всіх спеціальностей мед. та фарм. ф-тів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108с.
6. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2022. № 32. С. 31–42.
7. Зуб В.М., Дем'яненко М.М. Плагіат: його різновиди та заходи протидії. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 2014. Вип. 4. С. 86–90.
8. Іщенко Т. Д., Шишкіна Г. В., Ніколаєва І. В. Академічна доброчесність як складова забезпечення якості освіти. АгроТерра. 2018. № 2 (5). С. 19–23.
9. Каткова Т. Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. Право і суспільство. 2020. № 6. С. 46–55.
10. Кременовська І.В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення. Наука України у світовому інформаційному просторі. Вип. 11. К. : Академперіодика, 2015. С. 60-66.

- 11.Лютий Т.В. Академічне письмо та оприлюднення наукових результатів: навч. посіб. Суми, 2019. 186 с.
- 12.Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
- 13.Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф. Українське наукове мовлення : лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. Харків, 2000. 97 с.
- 14.Назаровець, С. Відкритий доступ до наукових цитувань : практ. Київ : ДНТБ України, 2019. 33 с.
- 15.Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. 2016. № 8. С. 134– 150.
- 16.Семенов О.М. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. 220 с.
- 17.Сурмін Ю. П. Наукові тексти : специфіка, підготовка та презентація :навч.-метод. посіб. К. : НАДУ, 2008. 184 с.
- 18.Ткаченко Л. І. Креативність і творчість: сучасний контент. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. № 9. С. 32–35.
- 19.Ульянова Г. О., Бааджи Н. П. Академічна доброчесність як основа академічного успіху. Правова позиція. 2022. № 4(37). С. 98–103.
- 20.Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. 61 с.
- 21.Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2012. 320 с.

Навчальне видання

Борідко Ольга Русланівна

Чайковська Ульяна Віталіївна

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Практикум

Для підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, 073 Менеджмент, 076 Підприємництво та торгівля, 281 Публічне управління та адміністрування, 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології), 208 Агроінженерія, 274 Автомобільний транспорт, 275 Транспортні технології (на автомобільному транспорті), 101 Екологія, 193 Геодезія та землеустрій, 201 Агрономія, 203 Садівництво, плодощовочівництво та виноградарство, 206 Садово-паркове господарство, 211 Ветеринарна медицина, 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, 181 Харчові технології, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 163 Біомедична інженерія, 126 Інформаційні системи та технології, 053 Психологія.

Роботу з комп'ютерного набору, літературного та технічного редагування виконали автори

© Борідко О.Р., Чайковська У.В., 2025

© ЗВО «ПДУ», 2025